

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 91

София, понеделник, 22 май

1933 г.

99. заседание

Сжбога, 20 май 1933 година.

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 16 ч. 55 м.)

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

Отр.

Отпуски, разрешени на народни представители. 2069, 2070

Указъ № 6, отъ 19 май 1933 г., за продължение заседанията на втората редовна сесия на XXIII-то обикновено Народно събрание до 24 юний н. г. включително. (Прочитане отъ м-ръ-председателя Н. Мушановъ) 2070

Законопроектъ за бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година. (Първо четене — разискване) 2070

Дневенъ редъ за следващото заседание 2091

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Присъжествува въ нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Аврамовъ Аврамъ, Ангеловъ Боянъ, Апостоловъ Драгомиръ, Богоевъ Борисъ, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Василъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Ради, Василевъ Славейко, х. Галибовъ Юсеинъ, Ганевъ Георги, Георгиевъ Стойчо, Гюровъ Лона, Данаиловъ Георги, Дековъ Петко, Докумовъ Борисъ, Долбински Димитъръ, Дуковъ Иванъ, Ецовъ Борисъ, п. Захариевъ Захари, Ивановъ Борисъ Недковъ, Илиевъ Стойко, Йонетовъ Георги, Йотовъ Никола, Каназирски Георги, Каракашевъ Никола, Кафеджийски Георги, Кирковъ Кирко, Константиновъ Тома, Кораконъ Крумъ, Кушевъ Вълчо Стоевъ, Лоловъ Сава, Марковъ Цоло, Милановъ д-ръ Кънчо, Нейковъ Димитъръ, Петровъ Методи, Поповъ Стоянъ, Радоловъ Александъръ, Рафаиловъ Филипъ, Родевъ Христо, Русевъ Иванъ, Сакъзовъ Янко, Свиначаровъ Добри, Сицигерски Младенъ, Станишевъ д-ръ Константинъ, Статевъ Христо, Стойковъ Апостолъ, Таковъ Стефанъ Ангеловъ, Таслаковъ Цвѣтко, Тодоровъ Димитъръ, п. Христовъ Георги, Шидерски Едрю, Юртовъ Георги, Якимовъ Тодоръ и Янакиевъ Василъ)

Председателството е разрешило отпущъ на следнитъ народни представители:

На г. Стефанъ Цановъ — 3 дни;
 На г. Стефанъ Таковъ — 4 дни;
 На г. д-ръ Кънчо Милановъ — 4 дни;
 На г. Тодоръ Савовъ — 5 дни;
 На г. Димитъръ Тодоровъ — 4 дни;
 На г. Тома Константиновъ — 1 день;
 На г. Иванъ Лѣкарски — 1 день;
 На г. Аврамъ Аврамовъ — 1 день;
 На г. Александъръ Радоловъ — 1 день;
 На г. Иванъ Дуковъ — 3 дни;
 На г. Петъръ Панайотовъ — 1 день;
 На г. Стефанъ Петковъ — 1 день;
 На г. Павелъ Георгиевъ — 1 день;

На г. Стефанъ Поповъ — 2 дена;
 На г. Иванъ Русевъ — 2 дена;
 На г. Димитъръ Джанкардашлийски — 2 дена;
 На г. Борисъ Ецовъ — 1 день;
 На г. Вълчо Кушевъ — 2 дена;
 На г. Иванъ Цанковъ — 2 дена;
 На г. Димитъръ Нейковъ — 2 дена;
 На г. Ради Василевъ — 2 дена;
 На г. Цоло Марковъ — 2 дена;
 На г. Георги Георгиевъ — 2 дена;
 На г. Георги п. Христовъ — 2 дена;
 На г. Кирко Кирковъ — 3 дни и
 На г. Георги Маринчевъ — 3 дни.

Нѣкои народни представители, които сж се ползували съ повече отъ 20 дни отпущъ, молятъ да имъ се разреши допълнителенъ отпущъ, за което е нужно разрешение отъ Народното събрание.

Народниятъ представителъ г. Тончо Мечкарски иска 1-дневенъ отпущъ. Ползувалъ се е досега съ 46 дни отпущъ. Който е съгласенъ да му се разреши исканиятъ 1-дневенъ отпущъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ иска 2-дневенъ отпущъ. Ползувалъ се е досега съ 28 дни отпущъ. Който е съгласенъ да му се разреши исканиятъ 2-дневенъ отпущъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Михаилъ Бойчиновъ иска 2-дневенъ отпущъ. Ползувалъ се е досега съ 21 день отпущъ. Който е съгласенъ да му се разреши исканиятъ 2-дневенъ отпущъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Петъръ Гаговъ иска 2-дневенъ отпущъ. Ползувалъ се е досега съ 26 дни отпущъ. Който е съгласенъ да му се разреши исканиятъ 2-дневенъ отпущъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Иванъ Ангеловъ иска 2-дневенъ отпущъ. Ползувалъ се е досега съ 22 дни от-

пускъ. Който е съгласен да му се разреши исканият 2-дневен отпуск, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Народният представител г. Стойчо Георгиев иска 2-дневен отпуск. Ползувал се е досега с 28 дни отпуск. Който е съгласен да му се разреши исканият 2-дневен отпуск, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Народният представител г. Стефан Бояджиев иска 2-дневен отпуск. Ползувал се е досега с 21 дни отпуск. Който е съгласен да му се разреши исканият 2-дневен отпуск, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Народният представител г. Едрю Шидерски иска 2-дневен отпуск. Ползувал се е досега с 22 дни отпуск. Който е съгласен да му се разреши исканият 2-дневен отпуск, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Народният представител г. Добри Свиначков иска 2-дневен отпуск. Ползувал се е досега с 25 дни отпуск. Който е съгласен да му се разреши исканият 2-дневен отпуск, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Народният представител г. Драгомир Апостолов иска 2-дневен отпуск. Ползувал се е досега с 46 дни отпуск. Който е съгласен да му се разреши исканият 2-дневен отпуск, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. министър-председателят.

Министър-председател Н. Мушанов: Г. г. народни представители! Ще прочета указа за продължение на сесията. (Чете)

„У К А З Ъ

№ 6

НИЕ БОРИСЪ III

съ Божия милост и народната воля

Царь на българитѣ

По предложението на нашия председател на Министерския съвет и министър на външните работи и на изповяданията, представено намъ с доклада му от 19 май 1933 г. под № 387 и въз основа на чл. 129 от конституцията,

Постановихме и постановяваме:

I. Да се продължат заседанията на втората редовна сесия на XXIII-то обикновено Народно събрание до 24 юни 1933 г. включително.

II. Изпълнението на настоящия указ възлагаме на нашия председател на Министерския съвет и министър на външните работи и на изповяданията.

Издаденъ въ София на 19 май 1933 г.

БОРИСЪ III

Председател на Министерския съвет,
министър на външните работи и на изповяданията:

Н. Мушановъ

Председателствуващ Н. Шоповъ: Г. министърът на народното просвещение е готов да отговори на питането от народния представител г. Сеферин Митков, последниятъ отсъствува.

Пристъпваме към първа точка от дневния ред: първо четене законопроекта за бюджета на Държавата за 1933/1934 финансова година — продължение разискванията.

Г. г. народни представители! Бюрото на Камарата предупреждава, че няма да позволи никому да говори повече отъ определеното време въ правилника.

Има думата народният представител г. Александър Пиронковъ.

А. Пиронковъ (д. ст): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Снощи г. министър-председателятъ направи апелъ към народното представителство да бжде по-дисциплинирано, по-стегнато, за да изпълни единъ важенъ дългъ, възложенъ му отъ конституцията и правилника за вътрешния редъ на Народното събрание. Той pledира да се прояви стегнатост най-вече съ огледъ престижа на Парламента. Защото известно е на всички, че както въ нашата страна, така и въ всички демократически страни парламентътъ е прицелна точка на много силни атаки — смѣтатъ го, че е изживялъ времето си; смѣтатъ, че той не може да даде разрешение на сложните много голѣми и сложни проблеми въ днешния моментъ и че трябва да се върви надире, към диктатури и към преустройство

на парламента. Азъ разбирамъ тоя апелъ на г. министър-председателя, но ще добавя, че не е достатъчно само дисциплина у членоветъ на Парламента, но е необходимо съзнание и дългъ у тѣхъ, за да могатъ да запазятъ високия престижъ на Парламента и да оправдаятъ надеждитъ на народа. Правителството трябва да бжде на мѣстото си, да подготвя необходимата работа за Парламента и да я внася своевременно. Тогава и Парламентътъ, ще бжде на мѣстото си. Ако правителството гледа на тази работа хлабаво, ако съ закони отъ най-малка важностъ се губятъ цѣли седмици на Парламента, ако Парламентътъ често пѣти остава безъ дневен редъ и трябва да се вдигатъ заседанията само следъ половинъ или единъ часъ, съгласете се, че не Парламентътъ е виновенъ за тѣзи резултати. И азъ съмъ длъженъ тукъ отъ името на моитѣ приятели, а вѣрвамъ, че и всички г. г. народни представители ще бждатъ съгласни, да направя единъ апелъ не, едно предупреждение на обществото, че депутатитъ отъ настоящото Народно събрание всѣкога сж били на мѣстото си, че тѣ всѣкога сж били готови да разрешатъ сложните проблеми отъ стопански, отъ финансовъ и другъ характеръ и че правителството никога не би могло да се оплаче, било отъ своето болшинство, било отъ опозицията, че му се е прѣчило въ бързото решаване на въпроситъ. Когато е така, позволете азъ да направя единъ апелъ къмъ министър-председателя и неговитѣ колеги: правителството е длъжно да даде доказателства, че е стегнато и дисциплинирано, че то промишлява върху сложните стопански и други въпроси, че то е готово да ги разреши. Тогава престижътъ на правителството и на Парламента въ нашата страна ще се издигне на такава висота, отъ която мжчно ще могатъ да ги атакуватъ лица, които, непознавайки положението, или по други причини всѣки денъ и въ печата, и въ публични събрания атакуватъ Парламента. Тая бележка счетовъ за нужно да направя, защото въ днешнитѣ болни времена, споредъ мене, тя е отъ голѣма важностъ. Въ днешнитѣ болни времена, когато психиката на хората твърде много играе роля, постоянното разтрѣбяване долу въ широкитѣ народни маси негодността на Парламента ще накара и най-голѣмитѣ защитници на Парламента да се откажатъ и да не правятъ голѣми усилия да възстановятъ престижа му.

Г. министърътъ на финанситѣ сжщо направи апелъ: „Г. г. народни представители! Положението е тежко, дайте всички сътрудничеството си, за да можемъ да излѣземъ отъ тая криза, за да можемъ да подготвимъ за народа си едно по-добро бъдеще“. Той направи сжщо апелъ да бързае да приемемъ колкото се може по-скоро бюджета. Дори снощи трѣбваше да се наруши една парламентарна традиция и правилникътъ на Народното събрание, за да можемъ да пристѣпимъ днесъ къмъ разглеждането на бюджета, макаръ че две трети отъ бюджетитѣ на министерствата още не сж раздадени. Защото не само законътъ за бюджета е важенъ и сжщественъ, а сж важни и всѣчки бюджети на отдѣлнитѣ министерства, въ които се намиратъ обяснителнитѣ таблици, за да можемъ да видимъ дали числата въ текстоветъ на закона за бюджета на държавата сж действително реални. Кой е виновенъ, че държавата досега нѣма бюджетъ? Народното представителство ли? Ние имаме търпението три месеца да чакаме да дойде тоя бюджетъ, а правителството нѣма търпение да даде единъ денъ възможностъ на Парламента да го проче, та съ чиста съвѣст да може да си каже думата по него. Защо е това бързане? Правителството оправдаваше навремето закъснѣването на бюджета съ това, че имало да разрешава въпроси съ Финансовия комитетъ, Обществото на народитѣ и съ портъоритѣ, Слава Богу, виждаме бюджета внесенъ, безъ тия въпроси да сж разрешени, а снощи чухме г. министра да казва, че той се надѣва, че тѣ ще бждатъ разрешени. Ако си спомнете, на януарската сесия на Финансовия комитетъ г. министърътъ на финанситѣ не ходи въ Женева по единичкия мотивъ да бжде тукъ, за да може да подготви бюджета и да го представи навреме. Това не е само една формалностъ, г-да, това е една сжщина. Ако навреме се представятъ и гласуватъ бюджетитѣ, ще може да се използватъ презъ строителния сезонъ предвиденитѣ за строежъ кредити. Закъснението на бюджета тази година не е оправдано, на противъ, осждително е, защото той е свързанъ съ прокарването на редица икономии, които сж неотложни, които се налагатъ, които сж необходими, безъ които не може. Късното му внасяне, значи, пропийава 25% отъ направенитѣ икономии, ако действително въ този бюджетъ сж направени икономии.

Ето защо ние смѣтаме, че късното внасяне на бюджета не е оправдано и че не се дадоха абсолютно никакви мотиви, оправдаващи това закъснение.

Пристъпвамъ, г. г. народни представители, непосредствено къмъ бюджета. Г. министър-председателят се опасяваше — а може би и да се случи — че въ връзка съ бюджета ще се развият най-широки дебати по цѣлата външна и вътрешна политика на правителството. Азъ лично за себе си казвамъ, че ще се ограничи непосредствено върху бюджета, за да дадемъ още едно доказателство ние, опозицията, каквото е давало и болшинството, че не желаемъ да спъваме правителството въ неговото желание да работи по-бързо, по-скоро да прокара бюджета, за да може да почне неговото прилагане и да добие резултатитъ, които то очаква отъ него.

Кой е най-спорниятъ, тъй да се каже, въпросъ отъ редица години, съ който много често започватъ ораторитъ и който същевременно е доста важенъ въпросъ? Това е въпросътъ за размѣра на бюджета. Какъвъ трѣбва да бѣде размѣрътъ на бюджета, за да бѣде съобразенъ съ силитъ на българския данѣкоплатецъ, съ стопанската мощъ на държавата и т. н. — ето голѣмиятъ въпросъ. Докъде трѣбва да отиде и отъ какъде нататѣкъ, ако отиде, руши, вмѣсто да създава? И въ наше време тоя въпросъ всѣкога е билъ повдиганъ. Азъ нѣма да отрека, че той е важенъ, защото размѣрътъ на бюджета много пѣти е отражение на силата, на мощта на известна държава.

Какви сѣ били нашитъ бюджети въ миналото и какъ тѣ сѣ расли! Азъ ще направя единъ малкъ прегледъ, за да ни бѣде уясненъ въпросътъ, защо бюджетътъ не трѣбва да бѣде 7 милиарда лева, а трѣбва да бѣде 6 милиарда, или 5 милиарда, или 4 милиарда и т. н. Размѣрътъ на нашия бюджетъ не зависи само отъ нашата воля, може би не и отъ волята на правителството, макаръ той да е изражение на политиката на правителството, което чрезъ него разрешава маса и маса стопански, политически, социални и всѣкакви други проблеми. Бюджетътъ дава възможностъ да се подтикна напредъ културата на единъ народъ, неговото преуспѣване и т. н. и т. н. Той е материалниятъ изразъ на една политика, чрезъ него може да се твори и да се създава, за да може народътъ ни да преуспѣва.

Г. г. народни представители! Направихъ справка въ минали бюджети какви чисти приходи сѣ постѣпили по редовнитъ бюджети, които ще процитирамъ, за да имаме една представа какво сме били въ миналото, какво сме въ настоящето и какво можемъ да бѣдемъ въ бъдещето. Не взехъ извънреднитъ приходи, които сѣ непостоянни, не взехъ и разходитъ, които сѣ също така непостоянни, не взехъ и предвижданията, които сѣ правени, защото у насъ най-малко може да се ослабне на предвижданията на дифритъ по бюджетитъ, които много пѣти сѣ надминавали размѣрътъ на приходитъ, които въ изключителни случаи сѣ били минимални. Ние нѣмаме още установени приходи, както, напр., въ една Англия, кждето, като предвидятъ единъ фиксъ цифра, да кажемъ, 1.000, постѣпленията може да вариратъ отъ нея 5 нагоре или надолу. У насъ изненадитъ сѣ голѣми. Ние сме земеделска страна и много пѣти зависи отъ урожая какви постѣпления ще имаме.

Въ 1890 г. имаме 65.5 милиона златни лева постѣпили чисти приходи по държавния бюджетъ при население 3.231.000. Въ 1900 г., следъ едно десетилѣтие, имаме приходи 81 милиона златни лева — едно увеличение съ 15%. Но тая година не е мѣрило, защото всички че си спомните, че тогава България преживяваше една криза и приходитъ бѣха минимални. Въ 1910 г. постѣпили чисти приходи по бюджета 181.9 милиона златни лева, или увеличение спрямо 1900 г., за едно десетилѣтие, съ 224%. Въ 1914 г., когато имаме последния нормаленъ бюджетъ преди войната, постѣпили сѣ чисти приходи 224 милиона златни лева, или едно увеличение спрямо 1910 г. съ 23%.

Какво имаме следъ войната? Непосредствено следъ войнитъ следватъ бюджетитъ: за 1919/1920 г. сѣ приходи 840 милиона лева; за 1920/1921 г. сѣ приходи 2.840.000.000 л.; за 1921/1922 г. — 4.453.000.000 л. и въ 1923/1924 г. управлението на Стамболйски представи бюджетъ съ 5.800.000.000 л., обаче този бюджетъ не се изпълни, а се изпълни другъ, по който се получи приходи 5.365.000.000 л. Тия бюджети, презъ време на управлението на Стамболйски, или по-право бюджетитъ непосредствено следъ войната, не могатъ да бѣдатъ абсолютно никакво мѣрило, защото тогава имаме едно нагаждане къмъ новитъ условия, парата извънредно много се обезценяваше не на години, не на месеци, а дори на дни и държавата не можеше да нагажда своитъ приходи. Вие знаете какъ се изживѣ тогавашното време и отъ интелгенция, и отъ чиновничество, и отъ пенсионери, и отъ занаятчи, и отъ търговци, въобще отъ цѣлия български народъ. Всѣки се нагаждаше къмъ новитъ условия постепенно.

Нѣщо по-нормално, нѣщо по-стабилно въ бюджетитъ започва да се забелязва едва къмъ 1925/1926 г., когато, следъ 4-5 години лутане нагоре и надолу, можахъ да се установятъ приблизително приходитъ на държавата. И за туй време имаме следнитъ приходи въ бюджетитъ: по бюджета за 1926/1927 г., включително бюджета на желѣзницитъ — 6.232.000.000 л.; по бюджета за 1927/1928 г. — 6.687.000.000 л.; по бюджета за 1928/1929 г. — 7.174.000.000 л.; по бюджета за 1929/1930 г. — 6.412.000.000 л.; а заедно съ желѣзницитъ, които имаха отдѣленъ бюджетъ, на сума 1.258.000.000 л. — 7.670.000.000 л.; по бюджета за 1930/1931 г. 5.285.000.000, плюсъ 1.116.000.000 л. на желѣзницитъ — 6.445.000.000 л. Или за това петилѣтие отъ 1926 до 1930 г. бюджетътъ е билъ срдѣно 6.840.000.000 л., които сѣ равни на довоенни златни лева 253.000.000 л. — значи, съ 29.000.000 л. въ повече отъ бюджета за 1914 г. или, изразено въ процентъ, бюджетътъ за последнитъ 15 години е порастналъ само съ 12%. Г. г. народни представители! Нека не ви бѣде чудно защо бюджетътъ презъ последнитъ петъ години е билъ, тъй да се каже, най-високъ, и специално презъ 1929/1930 г., когато е достигналъ цифрата 7.670.000.000 л. То е затова, защото населението се е увеличило. Въ 1914 г., когато имаме 224.000.000 л. златни бюджетъ, имаме население 4.230.000 а къмъ 1930 г. имаме 6.000.000 население. Значи, населението е порастнало съ 33%, а бюджетътъ е порастналъ само съ 12.5%. Но не само това. Единъ важенъ фактъ следъ войната, който трѣбва да се отбележи не само за българската действителност, но за цѣлия свѣтъ, той е, че следъ войната извънредно много се развила потребноститъ на народитъ, че това, съ което хората се задоволяваха преди войната въ своитъ частни стопанства, съвсемъ не е достатъчно следъ войната. Нуждитъ на селото и града, както въ нашата страна, така и въ другитъ страни, порастнаха и срдѣства трѣбваше да се набавятъ. И вие виждате, че макаръ бюджетътъ да е достигналъ цифрата 7 милиарда и нѣщо, той не задоволява нуждитъ на българския народъ.

За да ви докажа, че това е така, азъ ще ви приведа примѣри, какво става другаде, какъ въ този следвоененъ периодъ сѣ порастнали тамъ бюджетитъ, не за да права сравнение между българската действителност и оная на голѣмитъ европейски държави или на нашитъ съседи, но да изнеса едни относителни числа за това, какви нужди е предизвикала войната и какъ сѣ ги задоволили тѣ и какви срдѣства е трѣбовало да намѣрятъ, за да ги задоволятъ.

Франция. Азъ отъ млади години си спомнямъ, само забравихъ името на финансовия министъръ, че когато бюджетътъ на Франция за 1913 г. порастна на 5.032.000.000 зл. фр., той се провикна въ французкия парламентъ: „Да поздравимъ цифрата 5 милиарда, защото нѣма да се върнемъ къмъ нея“. Какъ порастна следъ това тѣхниятъ бюджетъ? Въ 1930 г. тѣ иматъ бюджетъ 50.415.000.000 днешни французки франка, или въ златни франка надъ 10 милиарда, т. е. увеличение два пѣти. Англия въ 1912 г. има бюджетъ 173.000.000 лири стерлинги, а въ 1930 г. — 863.000.000, т. е. едно увеличение отъ 5 пѣти. Америка въ 1913 г. има бюджетъ 734.000.000 долара, а въ 1926 г. — 4.125.000.000 долара — едно увеличение, което надминава 5 пѣти, нѣщо повече отъ 5 пѣти, къмъ 6 пѣти. Германия сѣщо има увеличение бюджетъ. Нашата съседка Сърбия — стара Сърбия, безъ Македония — която по култура, по приходи и по стопанство е почти еднаква съ насъ и, следователно, можемъ дори да правимъ сравнение по отношение приходитъ, които получава тая страна — въ 1927 г. има бюджетъ 11.319.300.000 динара; по тогавашенъ курсъ 2.45 л., това прави наши пари 28.800.000.000 л., при население двойно, отколкото е нашето — понеже е около 12 милиона. Следователно, Сърбия е имала двоенъ бюджетъ спрямо тоя, който сме имали ние.

Г. г. народни представители! Съ тия данни азъ искамъ да отбия една малко вулгарна критика и вънъ отъ Парламента, и вънъ въ Парламента — че бюджетитъ презъ наше време сѣ били много голѣми, сѣ били непоносими; че сме били безгрижни и че ние какво ли не сме правили, за да поддържаме единъ бюджетъ, който не е по податнитъ сили на нашия народъ, който да му тежи и т. н. Това е една критика, която, виждате, не се оправдава съ нищо, защото днесъ, следъ като Сговорътъ си отиде и дойде друго правителство, то, въпрѣки коренно промѣнитъ обстоятелства, се стреми да намѣри други приходи, които да задоволятъ нуждитъ на държавата. И ако правителството намалява разходитъ, то не е отъ съзанието, че сѣ излишни, но защото вижда, че не е въ състояние да ги посрещне съ тия приходи, които се получаватъ. И вие виждате, че при днешното състояние на българския

народът, неговите потребности съвсем не са задоволени. И азъ искамъ да извикамъ въ паметта ви всички управления, безъ разлика, всички правителства, които са управлявали — имало е и добри управления, имало е и лоши — за да ми кажете, кога отъ освобождението на България до днесъ е имало случаи, когато са били предвидени средства въ бюджета, които да са били достатъчни не, но да са надвишили нуждите на тоя народъ, макаръ средствата да са събирани съ голъми трудности, съ голъми жертви отъ тоя народъ? Кажете ми, кога нуждите на тоя народъ са били задоволени достатъчно, за да можемъ да кажемъ: до тукъ, по-нататъкъ не бива! — Кажете ми имало ли е случай у насъ да са се правили облекчения въ данъците, както направи Америка, ако се не лъжа, въ 1926/1927 г., следъ като намали няколко пъти данъците, повърна обратно събрани вече данъци? Дали ние ще бъдемъ никога щастливи да дойдемъ до тоя резултатъ, за да можемъ действително да кажемъ: ето на, тия средства, които получава държавата, са достатъчни; повече не трябва да искаме отъ тоя народъ и да го обременяваме? — Кой не е съ съзнанието, че нашиятъ народъ е беденъ, че средствата му са малко? Но кой отъ васъ, кажете ми — било когато е билъ въ опозиция, било когато е билъ на власт — не е чувствувалъ, че са необходими разходи, за да се задоволятъ маса нужди? Кое у насъ, въ България, е вече задоволено: въ просвѣтата ли, въ санитарно отношение ли, въ постройка на железници ли, въ постройка на пътища ли? Въ какво отношение нуждите на България са задоволени, за да можемъ да прикаваме, че действително средствата, приходите, които се добиватъ отъ българския народъ, са прѣкомѣрно високи, че тѣ са пълни, че тѣ са разхищавани и т. н. и т. н.? Ние живѣемъ въ Европа, претендираме да сме единъ културенъ народъ, родихме се най-късно отъ всички културни народи; у насъ израстна една интелигенция и у нея се появили известни нужди, у нея се появили известни амбиции да може да постигне колкото се може повече отъ придобивките на западноевропейската култура, да можемъ да живѣемъ и ние като всички културни народи. Може ли да се хвърля упрѣкъ върху всички управления отъ освобождението на България досега, че много са бързали, за да стигнемъ свѣта въ много отношения? Ако действително въпросътъ е сложенъ така, какъ може да се излиза тукъ да се критикува и може ли да се прави този упрѣкъ? — Не.

Казва се: „Въ наше време, когато ние управлявахме — напр. по времето на Стамболийски, презъ 1921/1922 г. — „бюджетътъ бѣше само 2 милиарда лева“. Или, напр., нѣкой изчислява така: „Като смѣнемъ на глава, толкозъ малко данъци се е падало въ наше време“. — Ами ние виждаме, че тогава нуждите не са задоволявали, както сега. Не че не желалъ е правителството да ги задоволи, но времето бѣше друго — парата се обезценяваше.

А. Циганчевъ (з): Стига съ това!

А. Пиронковъ (д. сг): Азъ говоря по бюджета и трябва да се изкажа.

А. Циганчевъ (з): Недей се занимава съ нашиятъ бюджет. Едно и също приказвашъ!

Министъръ С. Стефановъ: Моля Ви се, оставете го да говори.

А. Циганчевъ (з): Знаемъ какво бѣше до 9 юний. За следъ 9 юний говори.

А. Пиронковъ (д. сг): Имайте търпение. Разискванията са сериозни и нѣма защо да си правимъ такива шикани.

А. Циганчевъ (з): Карай!

А. Пиронковъ (д. сг): Когато е сложенъ на разглеждане такъвъ важенъ въпросъ — бюджетътъ на държавата — може ли да се демагогствува по него?

Г. г. народни представители! Има другъ въпросъ: бѣха ли по силите на народа нашиятъ бюджети? Нужди — нужди! Разбираме ги, но трябва ли да се заробимъ заради тия нужди? — Ето единъ въпросъ също тъй важенъ, също тъй капиталенъ. Бюджетътъ, който въ наше време достигна тия размѣри, отиваше ли за задоволяване на нѣкакви прекалени нужди? Чувствуваше ли народътъ непоносима тежестъ за онова време отъ този бюджетъ, та трябваше да се рѣжатъ тия нужди, ако щете, дори да закъснеше тяхното задоволяване? Ето единъ въпросъ, на който трябва да отговоримъ.

Н. Гашевски (нац. л): Съ заемите ги задоволявахте.

А. Пиронковъ (д. сг): Азъ ви казахъ, че въ 1914 г. при съвсемъ други условия, сме имали почти същия бюджетъ, съ едно увеличение въ 1926 г. само отъ 12-5%. Какви бѣха данъците презъ 1926 г. и презъ следващите години, когато държавниятъ бюджетъ достигна срѣдно цифрата 6.840.000.000 л.?

Въ 1914 г. поземелниятъ данѣкъ е билъ 23 милиона лева, равни на днешни 620 милиона лева. По бюджета въ 1929 г., по който сме предвидѣли най-голѣми пера, поземелниятъ данѣкъ е само 350 милиона лева — наполовина въ сравнение съ 1914 г. Презъ 1914 г. общо прѣжитѣ данѣци са били 55 милиона лева, равни на днешни 1 милиардъ 455 милиона лева. Въ 1929 г. са били предвидени 920 милиона лева, а днесъ — много по-малко. Значи, пакъ наполовина. Презъ 1914 г. косвенитѣ данѣци са били 100 милиона лева кръгло, по-точно — 98 милиона лева, равни на 2 милиарда и 700 милиона днешни лева, а въ 1929 г. са били 2 милиарда 881 милиона лева — 180 милиона лева повече отъ 1914 г. Презъ 1929 г., както ви казахъ, населението е било 6 милиона — съ два милиона повече, отколкото е било въ 1914 г. А броятъ на населението е отъ значение, защото косвенитѣ данѣци се събиратъ върху артикулите, консомирани отъ населението. Имали ли сме прѣкомѣрно облагане по нашиятъ бюджети? Основнитѣ данѣци — това са прѣжитѣ и косвенитѣ данѣци, по които се е спорило най-много въ българския Парламентъ: кои да увеличаваме и кои да намаляваме; поземелниятъ данѣкъ колко да бѣде и колко да не бѣде. За другитѣ данѣци не се е приказвало. Докато бюджетътъ на държавата следъ войната е добилъ тия размѣри, които посочихъ, тия основни данѣци са били предвидени въ размѣръ почти наполовина отъ оня размѣръ, който са имали по-рано.

Отъ гдѣ порастна бюджетътъ? Той порастна отъ други пера. Порастна отъ приходите отъ желѣзницитѣ. Желѣзницитѣ се увеличили съ 600—700 километра. Превозътъ по желѣзницитѣ се увеличи. Въ 1911 г. са били возени 3 милиона души. Сега — 9 милиона души. Стоки, доколкото си спомнямъ, 1.670 хиляди тона; увеличили се на 4.763 хиляди тона — едно грамадно увеличение. Също тъй приходите отъ бандерола на тютюна се увеличили. Увеличиха се приходите отъ пошитѣ, увеличили се приходите отъ държавни имоти и капитали, увеличили се въ общо нѣмзи приходи, отъ които данѣжоплатецътъ не е непосредствено зачекнатъ, ами ги плаща, когато получава една услуга или едно удоволствие, каквото е удоволствието да пуши тютюнъ. Ако въпросътъ е сложенъ така, можемъ ли ние въз основа само на тѣзи данни да кажемъ, че действително този размѣръ на бюджета е билъ голѣмъ за онова време, когато са се получавали тѣзи приходи?

Нека вземемъ сега предъ видъ друго, напр., стойността на туй, което произвежда България, туй, което е главно производство на българина — зърненитѣ храни. Ние за годинитѣ 1925/1926 за тѣхъ имаме индексъ срѣдно 36-6, или съ 10 пункта кръгло повече, отколкото е обезценена парата. Или, показано въ проценти, това е 34. За текстилитѣ материали имаме коефициентъ 38 и срѣдно 37 увеличение. Общо 32. Или имаме увеличение 18% спрямо 1914 г. Следователно, имаме увеличение, тъй да се каже, въ стойността на туй, което България произвежда. Да не говоря за индустрията, за която нѣма кой да спори, че презъ тѣзи години тя сравнително бѣше много добре, задоволяваше нуждите на българския народъ, задоволяваше и капитала; той печелѣше и, следователно, не му тежеше плащането на данѣците, съ които бѣше обложенъ.

Другъ единъ признакъ за това, какво е било положението презъ същото време спрямо миналитѣ години, това е търговскиятъ оборотъ. И за него твърде много се спори. Тукъ се цитираха цифри, когато бѣхме на власт, пъкъ и сега, колко плуса има, колко минуса има, какъвъ е билъ оборотътъ презъ наше време и какъвъ е билъ по-рано. Презъ 1914 г. имаме общъ оборотъ, вносъ-износъ, 365 милиона лева златни, а презъ петилѣтието отъ 1921 до 1925 г. срѣдно е билъ 10.749.000.000 л. За петилѣтието отъ 1926 до 1930 г. — 12.583.000.000 л. Или, изразенъ въ процентъ, вносътъ и износътъ за първото петилѣтие, отъ 1921 до 1925 г., е 97-78%, а за второто петилѣтие, отъ 1926 до 1930 г. — 97-53%. Или приблизително за двѣтъ петилѣтия износътъ е съ 2-5% по-малък, отколкото са приходите. Това са цифри на Дирекцията на статистиката, които всѣки може да провери.

Нека видимъ, г-да, и въ миналото какъвъ е билъ стокообмѣнътъ въ България. Отъ 9 петилѣтия, смѣтани отъ 1885 г. насамъ, само въ две петилѣтия имаме плусъ, а въ седемъ петилѣтия имаме минусъ. Двѣтъ петилѣтия са

плюсът сж отъ 1896 до 1905 г., когато имаше пакъ криза, разбира се, по размѣри и по послѣдствия не като днешната. И ако проследите цѣлѣния вносъ и износъ и презъ останалитѣ години, когато нашиятъ търговски балансъ е билъ активенъ, ще видите, че сж били все години на криза. Спомнямъ си думитѣ, които каза тукъ г. министъръ-председателътъ, когато говорѣше, какъ е защищавалъ интереситѣ на България предъ Финансовия комитетъ, като изтъкналъ каква била България, какъ се е родила преди 55 години, какви нужди сж се развили и какъ никога нито срѣдствата ѝ сж стигали, нито пъкъ е могла да си достави всичко, каквото ѝ е било необходимо, отъ странство — индустриални и други артикули, каквито липсватъ въ България. Това е българската действителностъ, това е България; бедна, родена едва преди 55 години, едно равнище, където хората дотогава сж живѣли по селата въ колиби подъ земята, безъ да иматъ онова наследство отъ култура, строителство на пѣтища и т. н., каквото сж имали всички държави, които сж съществували отъ преди 4, 5 и повече вѣка. У насъ всичко презъ тия 55 години трѣбваше да се строи съ онѣзи срѣдства, които България получаваше отъ вънъ, за да се упрѣкваме днесъ едни други! По тѣзи въпроси трѣбва да правимъ обективна преценка, ако искаме да бждемъ справедливи. Каквото искате кажете, азъ пакъ ще повторя: у насъ въ миналото е имало лоши правителства, имало е и добри, но едниѣ по-малко, другитѣ повече сж строили България крачка по крачка. И ако днесъ имаме туй, което е направено въ продължение на 50 и толкова години; ако то прави впечатление и на чужденцитѣ, когато дойдатъ на Балканитѣ, макаръ да иматъ много по-голъма култура и удобства — то е награда за българския народъ и доказателство за това, че действително въ единъ късъ периодъ време тоя народъ е могълъ да направи твърде много въ това направление.

Какво е положението на търговския ни балансъ сега, следъ настѣпването на кризата? Въ 1931 г. спада на 10 милиарда 94 милиона лева, въ 1932 г. — на 6 милиарда 655 милиона лева — цифри, които не сж надминати, както ви казахъ, само отъ 1900 г., когато имаше пакъ криза. А какво имаме въ нѣколкото месеца отъ 1933 г.? Тая цифра сжщо е важна за заключенията, които г. министърътъ на финанситѣ прави и които и азъ ще направя въ послѣдствие. Какво ни предвещава настоящата 1933 г. по отношение на стокообмѣна, тѣй важенъ отъ стопанско гледище, важенъ сжщо и отъ фискално гледище? За месецитѣ януарий — мартъ т. г. имаме 691 милиона лева вносъ и 516 милиона лева износъ — дефицитъ 176 милиона лева. За сжщото време презъ 1932 г. сме имали 848 милиона лева вносъ и 862 милиона лева износъ. Следователно, презъ тѣзи три месеца отъ настоящата година имаме, въ сравнение съ миналата за сжщитѣ месеци, намаление въ вноса 157 милиона лева и още по-голъмо намаление въ износа — 347 милиона лева. А ако вземемъ да пренесемъ, така само, за яснота, тѣзи числа за цѣлата 1933 г., ще видимъ, че тази година вносътъ нѣма да надмине 2½ милиарда лева. И азъ още отсега се запитвамъ: на какво гради г. министърътъ на финанситѣ своитѣ сжждения, когато казва, че приходитѣ отъ вносни мита ще се повишатъ, че отъ тѣхъ ще получи повече, отколкото е получилъ по-рано? Явно е, г-да, че тая работа нѣма да стане и че перата, които той е вписалъ като постѣпления отъ вносни мита, не ще могатъ да запълнятъ дупката, а пакъ ще имаме намаление. За жалостъ, трѣбва да констатираме и това. И ние желаемъ да има увеличение, да се подобрятъ условията, да се увеличи износътъ, да се увеличи стокообмѣнътъ, защото той има и друго значение, както ще кажа въ послѣдствие. Но какво да правимъ, когато днесъ за днесъ липсватъ стопански възможности за това?

Отъ всички изброени данни заключението е, че бюджетитѣ за 1926—1930 г. по размѣри сж били не голѣми, сж били поносими отъ данъкоплатцитѣ.

Какво представлява току-що внесениятъ ни бюджетъ-проектъ за 1933/1934 г., за който много се говори, много пожелания се отправиха, най-вече отъ страна на болшинството, безъ разлика на групитѣ, къмъ които принадлежатъ членоветѣ му — дали сж демократи, или сж националиберали, или пъкъ земеделци? Всички поддържатъ, че въ бждеще бюджетътъ трѣбва да бжде намаленъ, че икономии трѣбва да се направятъ, че сега не може да се търпи единъ дефицитъ въ бюджета, че той нѣма отъ къде да се посрещне. Тоя дефицитъ вече е сѣдобноносенъ не само за финанситѣ на държавата, но изобщо за стопанството на България, а може-би ще се отрази и върху суверенитета на българската държава. Ето единъ важенъ въпросъ, който ние трѣбва да разрешимъ.

И азъ веднага погледдамъ цифритѣ. Бюджетъ-проектътъ е представенъ съ приходъ 5.205.388.600 л. Азъ питамъ, има ли разлика между този бюджетъ и миналия,

който бѣше 5.998.000.000, или крѣглю 6.000.000.000? На първо време — да; имаме 800 милиона лева икономии. Но ако съберете цифритѣ, които не сж предвидени въ настоящия бюджетъ-проектъ, вие ще видите, че тѣзи икономии сж илюзорни, че нѣма абсолютно никакво намаление на бюджета, че тазгодишниятъ бюджетъ е буквално сжщиятъ, като миналогодишния.

Ето и цифритѣ, които не сж предвидени въ тоя бюджетъ-проектъ: 540 милиона лева, или 75% отъ това, което дължимъ по външни заеми; 270 милиона лева, които дължеме по репарациитѣ; 100 милиона лева, които трѣбва да минатъ въ разходъ за погашение дълга на държавата къмъ Народната банка. Като прибавите и тия цифри, вие ще видите веднага, че цифрата става 6.115.000.000 л. И ако приспаднете отъ тая сума 65 милиона лева по издържане на службитѣ, които сж прехвърлени отъ окръжнитѣ постоянни комисии къмъ държавата, вие веднага се натъквате на цифра, отъ която се вижда, че и днешниятъ бюджетъ е сжщо такъвъ, безъ никаква разлика, каквато бѣше и бюджетътъ за 1932/1933 г. Нѣщо повече: понеже и бюджетътъ за 1932/1933 г. не се различаваше отъ тоя за 1930/1931 г., вие виждате, че и въ това направление, освенъ игра на цифритѣ, нѣмаме добити резултати.

А ако погледнете къмъ самитѣ бюджетъ-проекти, които сж внесени, вие ще видите, че тѣ сж безъ промѣна по отношение персонала. Вземете бюджетъ-проекта на Върховното правителство и ще видите, че сж съкратени само двама разсѣлни и единъ домакинъ; вземете бюджетъ-проекта на Върховната и окръжнитѣ смѣтни палати и ще видите, че и той е безъ промѣна; вземете бюджетъ-проекта на Министерството на външнитѣ работи и ще видите, че и той е безъ промѣна; вземете бюджетъ-проекта на Министерството на благоустройството — Главната дирекция на трудовата повинностъ — и ще видите, че освенъ увеличенията, които сж направени въ свръзка съ прехвърлянето на служби отъ окръжнитѣ постоянни комисии, нѣма абсолютно никаква промѣна — сжщитѣ числа; тукъ-таме промѣни на лица на едно мѣсто, намаления на друго мѣсто, или минимални ограничения, които не даватъ резултати. Парламентътъ, и специално болшинството, имаше други очаквания, защото всѣки день четемъ неговитѣ вестници, всѣки день чуваме неговитѣ решения и въ партийни съвети, и въ централни бюра, и въ парламентарни групи — много добросъвестно, много чисто сърдечно искатъ да изпълнятъ единъ дългъ къмъ тая страна. Правѣха предупреждения въ това направление, виждаха последицитѣ отъ цѣлата тая работа, обаче въ края на краищата нѣма никакви резултати.

Нека да погледнемъ, г-да, приходитѣ. По глава X, § 89 — „Остатѣци отъ суми, отпуснати по сключени бюджети“ — сж постѣпили миналата година 17.517.278.50 л., а за тая година сж предвидени 200 милиона лева. Явно е, че тая цифра е турена за балансиране. Вижте глава VII, § 60 — „Печалби отъ основния капиталъ на Българската народна банка и пр.“ — 30 милиона лева приходъ отъ Народната банка. А съгласно закона за Народната банка, всички печалби на Народната банка не само че отиватъ за погашение дълга на държавата къмъ нея, но и държавата трѣбва да предвижда въ бюджета си 100 милиона лева плюсъ за погашение на тоя дългъ. Нито едното, нито другото. Какъ ще постѣпи тая сума, отъ къде ще постѣпи тя? Другъ единъ въпросъ: Въ законопроекта за бюджета, членъ ... — да не го търся, не е важно кой, той е известенъ — се предвижда, съгласно препорѣжитѣ на Финансовия комитетъ, установяване на амортизационна каса за изплащане на закъснѣлитѣ заплати и пенсии. Приходитѣ на тая каса сж: 2% върху brutнитѣ приходи на държавата за всѣки месецъ, или върху 5.200.000.000 л. приходъ за цѣлата финансова година — 110 милиона лева; и приходи отъ закъснѣли данѣци, които сега е предвидено да постѣпятъ въ размѣръ на 166.000.000 л. — колкото сж постѣпили послѣдната година. Като съберете тия пера, ще видите, че тѣ правятъ 506 милиона лева — по-малко приходъ отъ предвиденото по новия бюджетъ. Нѣма да се впускамъ по други пера на приходи. 1 или 2 милиона повече или по-малко по известно перо — това нѣма значение, защото азъ ви казахъ и по-рано, че ние нѣмаме стабилизирани приходи, за да можемъ да кажемъ колко ще постѣпятъ, особено при днешнитѣ нестабилни стопански условия, когато никой не може да каже съ положителностъ перото на прихода нагоре ли ще отиде или надолу. Виждаме още отъ сега, че въ приходната си частъ тоя бюджетъ ще приключи съ дефицитъ — най-малко съ 506 милиона лева.

При това положение на приходитѣ и разходите г. министърътъ на финанситѣ бѣше много правъ, когато си

направи резервата: „Г-да! Азъ съставихъ тоя бюджетъ съ огледъ на постиженията по миналогодишния бюджетъ и сега не казвамъ, че новиятъ бюджетъ ще завърши съ дефицитъ, но права резерва, че ако ищо условията се влошатъ, може пакъ да имаме дефицитъ“. А ние не виждаме какъ могатъ да се подобрятъ условията. Да се подобрятъ — това е желанието на всѣки българинъ и отъ последната колиба, ако щете, но какъ ще се подобрятъ — не се вижда. Дефицитътъ е пакъ налице. Азъ питамъ: какъ ще излеземъ отъ този водовъртежъ?

Единъ отъ голѣмитъ грѣхове, които се приписваха на Сговора, едно отъ най-голѣмитъ обвинения, които се отправяха срещу него, когато падна отъ власт, една отъ най-голѣмитъ атаки, които се отправяха срещу насъ, тогавашното болшинство, и специално отъ г. министра на финанситъ, бѣше: „Вие ни оставихте единъ дефицитъ отъ 1.037.000.000 л.“ Добре, оставихме дефицитъ. Настъпиха условия такива, промѣна се условията не само у насъ, но и навредъ, и поради това ние имаме дефицитъ. Отъ 1929 г. американцитъ иматъ всѣка година по 1 милиардъ и половина долара дефицитъ и не могатъ да се справятъ съ него; англичанитъ имаха единъ дефицитъ отъ 130 милиона лири стерлинги и за една година се справиха съ него; французитъ имаха две години подредъ дефицити; сега се хвалятъ, че сж избѣгнали дефицита. И колко още други държави приключватъ бюджетитъ си съ дефицити! Нима малка България може да има такива държавници, както иска г. министърътъ на финанситъ, които толкова чудо да направятъ — всичко да предвидятъ и съ магическа прѣчка да премахнатъ дефицита?

Ние оставихме дефицитъ, но вие казвате, че ще го премахнете. Въ тронната речъ на царя, първата, която се чете тукъ следъ вашето идване на власт, най-важниятъ пасажъ бѣше следниятъ. Нека ви го прочета, за да си спомините. Това бѣше една гордостъ за правителството, че излиза съ такава декларация: (Чете)

„Г. г. народни представители! Уравновесяването на бюджета и изобщо оздравяването на финанситъ ще бѣде една отъ първитъ грижи на правителството. То ще иска да се справи съ тая си задача чрезъ рационални и действителни икономии, чрезъ данѣчно облагане на всички ония, които се укриватъ отъ него, чрезъ строгъ контролъ върху разходването на държавнитъ сръдства, чрезъ реорганизацията на държавнитъ служби и на самоуправителнитъ тѣла и най-после изобщо чрезъ едни реформи, които ще има да засилатъ приходитъ на държавнитъ предприятия и стопанства.“

Кой не би се подписалъ подъ тая декларация? Кой не би акламиралъ тая декларация на правителството? Кой? Има ли нѣкой отъ народнитъ представители да не я акламира?

Сега, следъ две години, какви сж резултатитъ? Първиятъ ви бюджетъ приключи съ дефицитъ, вториятъ — пакъ съ дефицитъ, и за въ бѣдеще — пакъ дефицитъ! Де е промѣната, особено като се има предъ видъ, че приходитъ за 1931/1932 финансова година сж почти сжщитъ, както и за миналата 1932/1933 година — само съ 10 милиона лева по-малко? То е характерно.

А. Капитановъ (з): Имашъ голѣма грѣшка.

А. Пиронковъ (д.сг): Нѣмамъ грѣшка.

А. Капитановъ (з): Ами поземелниятъ данѣкъ? Сжщитъ приходи сж, но не сж отъ сжщитъ мѣста. Отвори си очитъ, да видишъ по-хубаво.

А. Пиронковъ (д.сг): За 1930/1931 г. имаме бюджетъ 6.445.000.000 л., а за 1931/1932 г. — 6.435.000.000 л., или само съ 10 милиона лева по-малко. И сега има дефицитъ, както и миналитъ години.

Н. Стамболиевъ (з): Не можемъ да покримъ дефицита, оставенъ отъ васъ. Тамъ е работата.

А. Пиронковъ (д.сг): Нѣщо повече, г-да! Нека да вземемъ упражнението на бюджета и презъ настоящата година, за която говоръ вчера г. министъръ-председателътъ, който въ началото каза, че дефицитътъ билъ нѣкакви 400—500 милиона лева, но на края каза, че билъ 1.072.000.000 л., а предъ Финансовия комитетъ на Обществото на народитъ е казалъ, че този дефицитъ е 1 милиардъ и 300 милиона лева. Искаме да знаемъ: коя цифра е вѣрна?

Въ „Държавенъ вестникъ“ брой 26, отъ тая година е напечатано приключването на бюджета на 31 мартъ и

тамъ е посоченъ дефицитъ отъ 1.074.000.000 л. Въ баланса на приходитъ и разходитъ на бюджета за 1931/1932 г. виждаме разходъ всичко 6 милиарда 984 милиона лева; за бюджетното упражнение за 1932/1933 г., текущата, разходъ 6 милиарда 758 милиона; а отдолу е посоченъ по-малко разходъ за тая година, въ сравнение съ миналата, само 75 милиона лева. Тогава за какви икономии ни говори финансовиятъ министъръ? Нека не се изпусне изъ предъ видъ и обстоятелството, че въ следващитъ три месеца до приключването на бюджета — априлъ, май и юний — ще дойдатъ още нѣколко стотинъ милиона лева нови разходи. За всѣки случай министърътъ на финанситъ признава, че тия разходи ще бѣдатъ най-малко 100 милиона лева и ще видите, че презъ настоящото бюджетно упражнение ще има повече разходъ отъ миналата година.

Тогава какъ ще трѣгнемъ по пътя на уравновесяване на бюджета, какъ ще дойдемъ до онова положение, щото не само болшинството и правителството да се похвалятъ съ единъ успѣхъ, но и ние, оппозицията, да можемъ да излеземъ да кажемъ: действително получихте единъ резултатъ, той задоволѣва известни нужди; може да не е много блѣстѣщъ, но вие получихте единъ резултатъ, направихте една крачка напредъ отъ това, което е било по-рано; вие действително стабилизирахте държавнитъ финанси?

Тогава, питамъ азъ, кѣде ще свършимъ, щомъ вече за три бюджетни години има 3 милиарда дефицитъ? Тѣзи дефицити отъ гдѣ ще ги покрите? Вие сте противъ заемитъ, а и ние нѣма да препорѣчаме въ това време заемъ; никой не ги иска, пѣкъ и да ги иска, нѣма кой да ги даде. Питамъ тогава: какъ ще се покрятъ тѣзи три милиарда лева дефицитъ? Следъ като сж изразходвани всички налични сръдства, които се намираха по-рано въ каситъ и всѣкѣде другаде, отъ кѣде ще покримъ ние тѣзи дефицити? Може ли така да се върви? Може ли правителството да не покрива тѣзи разходи? Имаме ли ние грамаднитъ сръдства на Америка, която може всѣки моментъ да намѣри милиарди и милиарди долари отъ своитъ данѣкоплатци, отъ своитъ кредитни учреждения, за да покрне не само грамаднитъ дефицити, но, както г. Рузвелтъ обяви, и да предприеме обществени работи за 3 милиарда долара, за да цѣри една друга язва, каквато е безработицата, създадена въ всички голѣми държави? Отъ кѣде ще покримъ ние тѣзи дефицити, какви сръдства имаме, какви източници имаме? Отъ кѣде ще ги намѣримъ? Ето единъ въпросъ, поставенъ на правителството, което трѣбва да отговори. Тогава трѣбва да вървимъ по-нататѣкъ и да видимъ тази критика каква е, само така, за да се уязви единъ политически противникъ ли се прави тя, при пълното съзнание, че не може да се помогне днесъ? Какво е убеждението на болшинството?

Министъръ С. Стефановъ: А вчера можеше.

А. Пиронковъ (д.сг): Ще кажемъ и за вчера, ...

Министъръ С. Стефановъ: Тогава?

А. Пиронковъ (д.сг): ... ще кажемъ и за днесъ, г. министре!

Министъръ С. Стефановъ: Кажете, искамъ да чуя!

А. Пиронковъ (д.сг): Вие, г. министре, много искате да слушате, и ние много пѣти сме. Ви казвали, но не е достатъчно само това. Тукъ има една историческа отговорностъ, върху която всѣки единъ трѣбва да се замисли. Само съ приказки това нѣма да стане.

Н. Стамболиевъ (з): Ние казахме много повече въ продължение на повече отъ 8 години, но нѣмаше кой да слуша.

А. Пиронковъ (д.сг): Да, ние управлявахме 8 години и въ продължение на тѣзи 8 години ние оставихме като единъ остатѣкъ дефицитеренъ само 1.037.000.000 л., а вие само за две години — 3 милиарда лева.

Н. Стамболиевъ (з): Ние погасяваме вашитъ дефицити.

А. Пиронковъ (д.сг): Какво погасявате? Нищо не погасявате.

Н. Стамболиевъ (з): 1.300.000.000 л. дефицити не могатъ да се покрятъ въ продължение на 2 години, при тая стопанска криза, въ която живѣемъ.

В. Молловъ (д.сг): (Къмъ Н. Стамболиевъ) Дефицититъ отъ ваше време какъ сж покривани?

Н. Стамболиевъ (з): Каква наличност оставихте Вие, г. Молдовъ, въ Народната банка?

Министъръ С. Стефановъ: Г. Пиронковъ! Кажете нѣщо за заемитѣ, които плащаме.

А. Пиронковъ (д.сг): Не ги плащате, г. министре. Плащате само 174 милиона лева.

Министъръ С. Стефановъ: Кога?

А. Пиронковъ (д.сг): Тая година и миналата сте платили около 300 милиона лева.

Министъръ С. Стефановъ: Не обичамъ да пресичамъ, но говорете истината. Кажете за милиарднитѣ заеми, съ които покривахте дефицититѣ си. Говорете истината! Азъ говорихъ само истината. Азъ не обичамъ да прекъсвамъ, но говорете истината. Недейте оставя такова впечатление; не злоупотребявайте съ това, което казахъ!

П. Стайновъ (д.сг): Фондоветѣ сега отиватъ за бюджетни нужди.

Министъръ С. Стефановъ: (Къмъ А. Пиронковъ) Говорете истината, защото ще Ви отговоря.

П. Стайновъ (д.сг): Сега има ли фондове?

Министъръ С. Стефановъ: Ще Ви отговоря.

П. Стайновъ (д.сг): Сега ядемъ фондоветѣ.

А. Пиронковъ (д.сг): Г. г. народни представители! Ще се спра на другъ единъ въпросъ, който повдига г. министърътъ. Той казва: „Вие сключихте заеми и съ тѣхъ отегчихте положението на държавата; вие направихте положението невъзможно; ние сме свързани и не можемъ да дишаме“. Е добре, г-да, сключихме тѣзи заеми, но резултатитѣ сж налице. Срѣдствата отъ тѣзи заеми, които сключихме, безъ остатъкъ, дойдоха въ България, за разлика отъ всички сключени по-рано заеми, когато се купуваха хепови патрони и се погасяваха бюджетни ариерети и т. н. и т. н. Срѣдствата отъ заемитѣ, които сключихме, дойдоха въ България и по-голямата частъ отъ тѣхъ сж налице: въ Българската народна банка, въ Българската земеделска банка и въ Кооперативната банка.

А. Циганчевъ (з): Народната банка не е вече народна.

А. Пиронковъ (д.сг): Наистина, една частъ отъ срѣдствата, които се добиха отъ заемитѣ, бѣ изразходвана за други държавни нужди, но 1 1/2 милиарда лева сж въ Българската народна банка, 1/2 милиардъ лева въ Българската земеделска банка и 100 милиона лева въ Централната кооперативна банка.

А. Циганчевъ (з): Нѣмаме народна банка.

А. Пиронковъ (д.сг): А какво имаме? Защо отивате тогава да се молите да вземете пари отъ нея? Нѣмате Народна банка! — Ами тѣзи желѣзници, които сж гордост на нашето племе, които сж отъ грамадно значение? Ние построихме линията Радомиръ—Дупница, за къмъ Мостани, тая къмъ Елково, отъ Бѣлово къмъ Неврокопъ — желѣзнопътни линии, които сж една историческа необходимостъ за нацията ни и които се одобряватъ отъ всички страни.

А. Циганчевъ (з): А далаверитѣ тукъ?

А. Пиронковъ (д.сг): Нѣма партия на реда въ страната, която да се изкаже противъ това дѣло Тѣзи линии се направиха все съ срѣдства отъ тѣзи заеми. Възстанови се това, което бѣше разрушено отъ войната — най-голямото национално стопанство, българскитѣ държавни желѣзници. Прочетете докладитѣ на Дирекцията на желѣзницитѣ отъ 1921, отъ 1922, отъ 1923 г., за да видите въ какво положение сж били докарани нашитѣ държавни желѣзници отъ войната: всѣка трета траверса бѣше гнила. Спомнете си за гробницата отъ вагони около Софийската гара, по посока къмъ Курило, къмъ Горна-Баня, къмъ Царьбродъ и Пловдивъ, по всички посоки, хиляди и хиляди вагони гниеа. Но всичко това се обърна въ единъ годеаъ паркъ на Министерството на желѣзницитѣ, който се увеличи съ повече отъ 4 хиляди нови вагони и около 80, ъко се не дѣжа, локомотиви. Цѣлото това стопанство, което заварихме въ това плачевно положение, ние го за-

здравихме, осигури се пренасянето на труда на българския народъ къмъ пристанищата безъ закъснение. Цѣлото това национално стопанство се възобнови, като за него се похарчиха срѣдства и отъ заемитѣ, и отъ бюджетитѣ надъ 2 милиарда лева. Та това не е ли строителство, което е необходимо за нашата държава? Кѣде отидоха тия срѣдства отъ заеми, изгубиха ли се нѣкъде, не се ли съзрядоха съ тѣхъ блага на тази държава?

Но нека да се обърнемъ, г-да, и да видимъ какво правѣше свѣтътъ другаде. Ние у насъ, особено когато се касае за това кой е на властъ и кой е въ опозиция, гледаме презъ дупа — като-че-ли въ България трѣба да има най-хубавото управление, което може да има въ свѣта. Коя държава следъ войната, голѣма или малка, победителка или победена, не сключи заеми? Франция ли — банкери-нѣтъ на свѣта преди войнитѣ? Ами тя сключи три заема отъ Америка. Англия не бѣше ли принудена да сключи заеми отъ Banque de France — ако се не лѣжа, 5 милиарда французки франка? Германия сключи — вчера го предаде и Волфбюро — 25 милиарда марки държавни заеми и краткосрочни кредити. Че кои други не сключиха заеми: италианцитѣ ли, сѣрбитѣ ли, гръцитѣ ли, поляцитѣ ли, чехитѣ ли? Кой — кажете ми? Та ние ли сме най-умнитѣ? Следъ една такава изтощителна война, когато стопанскитѣ животъ бѣше замръзълъ, всѣки търсѣше прѣсни пари, за да създаде обращение, да се закрепни стабилността въ стопанския животъ, за да може да се подкрепи страната и да върви напредъ и напредъ.

Ами тѣзи заеми, които Германия сключи, изиграха една историческа роль по отношение на нейното стопанство. Навремето всички бѣха подъ впечатлението, че англичани и американци ще взематъ индустрията, богатството, силата и мощта на Германия въ свои ръце. Днесъ излѣзе тѣкмо обратното — че германцитѣ сж вземали паритѣ на англичани и американци и германската индустрия строи днесъ, както и въ миналото, силата и мощта само на германската нация. Ами не бѣше ли едно чудо, една изненада, когато г. Хувъръ разгласи въ свѣта, безъ знаенieto дори на Франция, въ 1931 г., че дава мораториумъ по изплащанията на репарациитѣ за една година? Кое продиктува този жестъ на американския председател, следъ като въ продължение на 10 години германцитѣ се бориха по единъ ожесточенъ начинъ за премахване на репарациитѣ и не успѣха? Изведнѣжъ тѣ получиха едно голѣмо облекчение, което самата Германия даже не очакваше.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Кажете защо г. проф. Цанковъ бѣше противъ тия заеми?

А. Пиронковъ (д.сг): У насъ кой и защо е противъ — много мжчно може да се разбере.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Той бѣше министъръ тогава.

А. Пиронковъ (д.сг): Та, казвамъ, тия кредити, които американцитѣ бѣха пласирали въ Германия, изиграха ролята да получатъ германцитѣ това голѣмо облекчение, защото американцитѣ искаха да осигурятъ изплащането отъ Германия на плащанитѣ отъ тѣхъ близо 10 милиарда златни марки. Затова и наложиха този мораториумъ.

И Франция, *volens volens*, следъ дълги борби въ продължение на единъ месецъ, най-после се принуди да се съгласи да се даде този мораториумъ. Не бѣха ли и кредититѣ, които се пласираха отъ англичанитѣ въ Германия — пакъ приблизително на сѣщата сума — които изиграха роля, когато следъ една година се сложи въпросътъ да се плащатъ или да не се плащатъ репарациитѣ? Италия се присъедини къмъ нея, Франция остана сама и се съгласи да се премахнатъ репарациитѣ веднѣжъ завинаги, като останаха да се плащатъ нѣкъкви 3 милиарда марки за следъ 3 години, за които никой не вѣрва, че ще се платятъ.

Така е и съ нашата борба навремето по репарационния въпросъ: знаемъ какво ни се опредѣли по Ньойския договоръ, знаемъ какво намаление издействува Стамболийски и какво остана да плащаме. Следъ като се борѣ, той успѣ да намали репарациитѣ ни на 550 милиона златни лева съ 5% годишна лихва, плащани въ продължение на 60 години, — равни на 2 милиарда 257 милиона лева. Борихме се и ние, и намалихме тази сума на 10 и половина милиона златни лева. Мислите ли, че на Европа, на великитѣ сили, тия 10.000.000 златни лева бѣха нуждни? Нима, когато на Германия бѣха наложили едно плащане отъ 1 милиардъ 988 милиона, кръгло 2 милиарда марки годишно, плащани въ продължение на 37 години, не можеха да намѣратъ мѣсто и за тия грѣшни български 10 милиона златни лева? Борихме се, комисии пращаме, доказвахме

нашата бедногия, както я доказва днес и г. министърът на финансите, но нашите съседи не позволиха; казаха: не, България трябва да плаща нещо — и затова останаха да се плащат тия 10 милиона златни лева. Но на 1931 г. и те отлетяха. Това се очакваше да стане от тогавашното управление и от цялата политическа мисъл в България, но поне след 3—4 години — а то стана само след 1 година.

Ето ролята и значението на тия заеми, г. министре на финансите! Недейте гледа тъй леко на тях. Те внесоха една струя в българското стопанство, те не са загубени, те стабилизираха България; чрез тях можа да се възстанови нейната индустрия, похабена през време на войните, да се модернизира и поднови, та в продължение на 10—15 години да работи за нацията, без да прави никакви нови инвестиции. Това да не дойде така от въздуха, така никак си само с пожелания? За него бяха нуждни средства, бше нужен капитал, бше нужно доверие. И след сключването на тия заеми ние виждаме, че не дойдоха в България само заеми, но дойдоха повече от 1 милиард и 500 милиона лева чужди инвестиции, чужди капитали, дългосрочни и краткосрочни, дойдоха и други средства в българската индустрия, които съживиха, както нея, така и българския стопански живот.

И днес ние можем да кажем: нека се прави стопанска политика, но политика, която да даде резултат именно чрез тая индустрия за заздравяване на българското стопанство и на българските финанси. Та нима това става само с пожелания и с мислене? Нима проблемите за подпомагане на бжжанците, за подпомагане пострадалият в земетръсната област, за подпомагане пострадалият от природни бедствия и т. н. можеха да бъдат разрешени с тия ограничения на държавата; нима тия средства бяха достатъчни, за да можем действително да вървим напред, да преуспяваме и да задоволим нуждите на българската държава?

Ето моя отговор по тия външни задължения. Можем да спорим. Защо да не спорим? И в наше време спорбме, и в нашите срди имаше хора, които спорбха, че сключването на заеми е осждително. Това е въпрос на разбиране — и днес можем да спорим. Но аз мисля, че днес, след настъпването на тази стопанска криза, когато вече положението на длъжника е по-добро, отколкото това на кредитора, няма кой да спори, не бива никой да спори, защото ние ще получим намаление по тия задължения; защото те изиграха значителна роля и за успбха, който има днес правителството, за тия малки придобивки, с които се хвали, за да може действително българската държава, след като е получила въ наличност злато, един ден да се облекчи и да не плати. Тей се развива въпросът за репарациите, тей се слага въпросът за междусъюзническите задължения, тей се слага въпросът вече въобще за задълженията. Кой смбташе, че тей скоро ще се свърши с репарациите? Ами че най-големият английски икономист Кейнс пръв повдигна този въпрос: за да може свбтът да се облекчи, за да може свбтът да превъзмогне кризата, най-напред трябва да се реши репарационната проблема, трябва да се премахнат репарациите, не трябва да се плаща и т. н. и т. н. Същият той днес твърди пакъ, че не само репарациите трябва да се премахнат, но и междусъюзническите дългове трябва да се премахнат. Въ развити нации, включително и на кредиторите, като Америка и Англия, дори и в нбкои срди в Франция си пробива път мисълта, че този воденитен камък, репарациите и междусъюзническите дългове, трябва да се премахне. Ето къде обръщам вниманието на правителството. Тей ще се разрешат тей проблеми, г-да, като се обрбха особено внимание, какво става другаде, както навремето се обръщаше внимание, какво става в Германия, какви борби се повдигат, как се развива репарационният въпрос. Тогава опозицията бше изгубила търпение: „Вързайте да разрешите репарационния въпрос“. Не е по силите ни да го разрешим, както не бше по силите ни и тогава. Той се разреши въ съгласие с всички, други държави, а и по давлението, мощта, силата и борбата на германския народ. За свбтовната конференция, която се свиква през идущия месец юний в Лондон, същият този Кейнс казва, че трябва да се съжелява, че няма този въпрос въ дневния ред, но казва: „Аз не съм изгубил надеждата, аз се надявам, че ще го турят; не може да не го турят на дневен ред, защото е неотложно; свбтът се трбсе, свбтът гине, трябва да се спасява“. Ето какъ ще се разрешат тей въпроси. И когато ние, по силата на обстоятелствата стопански, свбтовни, бждем освободени от всички тей задължения въ миналото и бждем облекчени, тогава никой няма да

атакува защо навремето тия заеми са се сключили. Не може иначе, г-да. Или трябва да турим една преграда и да кажем: ние сме отдълно от Европа, ние ще живбем самобитно, като китайци; ние ще спрем развитието на нашата култура, ние ще спрем развитието на нашата въ всички направления, или трябва да вървим с културния свбтъ. Ако има такъв човбкъ в България, който да възприеме този план, който да е достатъчно силен да прокара тази идея, нека го направи — ще видим резултатите въ най-скоро време. Но културата, човбшка и обществена, е като влагата, която прониква през затворените прозорци; ние не можем да я спрем. Това е драматизмът на българската действителност — че приходить на българските селяни и граждани, въобще на всички жители в България след войната намалбха, а нуждите им се увеличиха. Ето ви причината на кризата у нас, па и на свбтовната криза, настъпила много по-рано, непосредствено след войната, а не сега.

Кажете какъ ще посрещнем тия нужди, какъ ще се отървем от тях. Ето ви един примбръ. Ние много бхме обвинявани, че въ 1929 г. сме допуснали един чуждестранен внос от 8.328.000.000 л., най-големият след войната. Азъ ще ви кажа, че през 1925 г. вносът бше 7.834.000.000 л., само с 400—500 милиона лева по-малко, при монопол на девизите и при закона, с който се за прещаваше да се внесе каквото и да е луксозен артикул. Какво говори това? Говори, че след войната маса нужди бхха незадоволени, всички резерви бхха изчерпани, всичкият инвентар земеделски и други бше похабен и че при първата възможност на кредит, този кредит нахлу против волята на всички, дойде, защото имаше пбтрбност. Земеделците вече продаваха на сравнително по-добри цени житото, по 7—8—9 л., което му даваше възможност да помисли за себе си, да подобри живота си, инвентара и пр. И нека вие, ние, всички, които ходим при българския народ, не си затваряме очите, а да видим какво е станало въ тия 8—10 години: че българското село се е преоблбкло, че начинът на живбние се е промбнил, че маса хора си направили кщи и се благоустроили, но че въ същото време си направили и борбъ. Но кой може да отрече, че те имаха надеждата и вбратата, че с течение на времето и на поколенията всички тия задължения, които са поети, за да се направи животът по-лесен, да се създадат удобства, ще бъдат погасени лека-полека? Какъ може тей партизански да се разисква и разсбждава по тия въпроси и проблеми, които са въпроси и проблеми на българската действителност и които не можете да отббгнете и вие?

Но да дойдем на един друг въпрос, който помена г. министърът на финансите вчера: търговски баланс е едно, платежен баланс е друго. Да, това са две нбща много различни. „Вие, казва, минавахте годишно с 6 милиарда, азъ минавам с 2—3 милиарда“. Какъ минавате, г. министре — доброволно или доброволно-принудително? Нима не постбпват средства въ държавната казна, не постбпват девизи въ Б. н. б., затова така минавате? Министърът на финансите казва: „В наше време няма мораториум на Хувър, толкова е вашата заслуга по намалението на вноса! То е станало по силата на една жблзна необходимост, по силата на стопанските условия, по силата на кризата. Няма кой да консумира, няма средства, няма кой да плаща и затова не дохожда и няма да дойде стока отвън. Вие самъ казвате, че вносът продължава да намалява. И Вие, като министър на финансите, с оглед на фиска и на финансовите възможности, . . .

Министър С. Стефанов: Продължавайте! Трбба да уважавате себе си! Ами Народната банка какво прави? Имате ли хабър, г. Пиронков, от тия работи; знаете ли поне от малко-малко какво става? Приказвате по бюджета и излизате от трибуната да говорите! Говорете малко по-сериозно. Не обичам да прекъсвам, но има една граница на всичко. Говорете разумно. (Глъчка)

П. Стайнов (д. ср): 8 години е бил докладчик и затова има претенцията да познава въпросите по бюджета.

А. Пиронков (д. ср): Това е едно заключение, една преценка въз основа данни и факти, които изложих. (Възражения от мнозинството) Вие достатъчно говорихте за нашите дбла, достатъчно говорихте за нашата партия, за Демократическия сговор и за неговото управление. (Възражения от мнозинството) Сега ние ще говоримъ за вас, за вашите дбла, за вашето управление.

Този въпрос е сега на дневен ред. Ние 8 години сме отговаряли на една упорита опозиция.

Нъкой отъ мнозинството: (Възражая)

А. Пиронковъ (д. сг): Ние сме отговаряли всъкога, не сме бѣгали отъ критика. Тая критика, която на насъ се е правила и се прави, вие я нѣмате. Но ако продължавате да вървите тъй, вие ще почувствувате критиката, ще почувствувате силата на критиката не само тукъ, на опозицията въ Парламента, но и на цялото обществено мнение, което проявява по най-лояленъ начинъ своето недоволство. Кажете ми, кому отъ васъ, когато се срещне съ своитѣ избиратели, не се казва: „Не сме доволни. Спасявайте?“ Това не е ли фактъ? До къде ще стигне тая криза? Трѣбва да търсимъ изходъ отъ нея. Всички ние сме готови да ви сътруднимъ. Ние не сме излѣзли само да ви критикуваме. Ние сме посочвали и пѣтищата, които трѣбва да се следватъ, но не сме въ състояние ние да извършимъ потребното, да вземемъ нужните мѣрки — който управлява, той ще направи това. Това сѫ резултати, които може да се добиятъ отъ една власт, установена отъ законитѣ; това сѫ резултати, които не могатъ да се постигнатъ само съ пожелания. Методитѣ сѫ общоизвестни, тѣ се знаятъ. Трѣбва да има воля и характеръ, разбиране и умение, за да се проведатъ нужните мѣроприятия, които да дадатъ резултати.

Министъръ С. Стефановъ: Дайте рецептитѣ. г. Пиронковъ, искамъ да ги зная.

А. Пиронковъ (д. сг): Давахме, давахме, обаче безъ полза.

П. Стайновъ (д. сг): Двама оратори имаме, ще ви ги дадемъ.

А. Пиронковъ (д. сг): И сега ще ги дадемъ.

В. Молловъ (д. сг): Вие сте лѣкари, вие ще дадете рецепти. Ние сме само консултанти.

Министъръ С. Стефановъ: Искамъ да чуя.

В. Молловъ (д. сг): Ние когато дойдемъ да управляваме, тогава ще я дадемъ. Сега е потребна вашата рецепта. (Пререкания между нъкои отъ мнозинството и нъкои отъ сговориститѣ)

К. п. Цвѣтковъ (д): Вашата рецепта е да сключите заеми и да вземете паритѣ да ги изхарчите.

В. Молловъ (д. сг): Е! Чункимъ пкъ вие не сте ги сключили! Само че не смѣете да ги впишете въ бюджета. Само че да не излѣзе отпосле кривъ пакъ Сговорътъ.

А. Пиронковъ (д. сг): Г. министърътъ на финанситѣ иска рецепта. Дохождамъ на тоя въпросъ, който той поставя: какво може да се направи, какво трѣбва да се направи, кой е пътятъ, по който можемъ да излѣземъ? Нима въпроситѣ, които сѫ сложени отъ българската действителностъ, отъ стопанскитѣ, отъ финансовитѣ, отъ социалнитѣ и отъ всички други причини, не се знаятъ? Защо не ги разреши българското правителство, което отива да пледира предъ Финансовия комитетъ и предъ портъоритѣ за намаление задълженията на България, като привежда причини: свѣтвна и мѣстна криза, обезценяване на българското земледѣлско производство, отъ което е главниятъ приходъ на българската държава? Ако тая теза се защитава тамъ най-ярко, питамъ: същото това правителство защо не разреши въпроса за задълженията на своитѣ подданици? Тамъ сѫ прѣчка чужденцитѣ и портъоритѣ — кой е прѣчка тукъ за разрешението на въпроситѣ за задълженията на българския данъкоплатецъ, ...

К. п. Цвѣтковъ (д): Три закона сме създали за туй.

А. Пиронковъ (д. сг): ... така както трѣбва да бъдатъ разрешени тия въпроси, съ огледъ сложилитѣ се стопански условия, съ огледъ обезценената монета? Ние депозирахме питання по този въпросъ. Вашитѣ парламентарна групи презъ седмица, презъ две разискватъ тия въпроси, но никой нищо не отговори на нашитѣ питання.

Министъръ С. Стефановъ: За кои български задължения?

А. Пиронковъ (д. сг): За дълговетѣ на българскитѣ данъкоплатци — за тѣхъ говоря.

Министъръ С. Стефановъ: Моля!

А. Пиронковъ (д. сг): Ето вече 2 години и вие не сте направили абсолютно нищо задоволително.

Министъръ С. Стефановъ: Моля, моля. Г. г. народни представители! Трѣбва да изкажа моето съжаление, че може да говори така единъ представителъ на бившето правителство, което е предвидѣло въ договоритѣ за заеми отъ 1926 и 1928 години положението, че изплащането на купонитѣ по заемитѣ, било въ странство, било тукъ, трѣбва да става само отъ девизитѣ, които се делегиратъ на Народната банка въ странство. Тя превежда срѣдствата въ България и имъ плаща, не ние. Вие сте одобрили протокола за заема, вие сте поставили това положение, което не може да бѣде измѣнено, докато не се сключи нова спогодба. Какъ може да повдигате такъвъ въпросъ? Азъ само съжалявамъ.

В. Молловъ (д. сг): Азъ ще Ви отговоря.

П. Стайновъ (д. сг): Ще Ви отговори г. Молловъ, той е записанъ осми по редъ.

А. Пиронковъ (д. сг): Азъ съжалявамъ, че г. министърътъ на финанситѣ, който защитава интереситѣ на България предъ Финансовия комитетъ, не е разбралъ спогодбата отъ 1928 г.; не е разбралъ, че въ нея нѣма абсолютно нищо казано за вътрешнитѣ стопански и други въпроси и че тамъ има само три задължения за България: да употребѣи заема за целитѣ, за които го сключва, да има единъ уравновесенъ бюджетъ и да пази stabilitetа на националната монета — нищо друго! Тия задължения като се изпълнятъ, изпълнени сѫ всички задължения на България и спрямо Финансовъ комитетъ, и спрямо Обществото на народитѣ, и спрямо всички. И понеже ме предизвикахте, нека Ви кажа, че вие съвсемъ не бѣхте правъ, като разправяте, че въ тия спогодби за заемитѣ имало страшни ограничения по отношение сключване държавни и други заеми и не знамъ какво си. Единъ членъ отъ спогодбата предвижда само това, че се взема мнението на свѣтника при Народната банка досежно заема, който ще иска да сключи едно обществено учреждение въ нашата страна: община, окръгъ и пр., а не се отнася до държавата.

Министъръ С. Стефановъ: Само глупости дрънкаш. Нека Ви каже г. Молловъ кой превежда сега паритѣ на българскитѣ портъори. Г. Молловъ! Кажете кой превежда паритѣ, които се плащатъ на българскитѣ портъори?

В. Молловъ (д. сг): Въ този моментъ не мога да Ви кажа. Вие знаете.

Министъръ С. Стефановъ: Българската народна банка — по делегация отъ странство, а ние трансферираме вънъ. Попитайте, провѣрете.

П. Стайновъ (д. сг): Добре. Г. Молловъ ще провѣри въ банката и ще ви отговори.

Министъръ С. Стефановъ: Срамота е да говорите така, бе г. Пиронковъ.

А. Пиронковъ (д. сг): Азъ говоря само факти.

Министъръ С. Стефановъ: Всички суми по купонитѣ отъ заемитѣ се превеждатъ чрезъ Народната банка. Ако българското правителство или Народната банка превеждатъ днесъ суми, то става по надлежния редъ. Българската народна банка не получава пари отъ българското правителство, а получава отъ Парижъ и плаща на чужденцитѣ. Г. Молловъ ще ви каже това.

А. Пиронковъ (д. сг): Ако вие бѣхте слушали какво говоря, нѣмаше да пререкавате. Азъ не повдигамъ въпросъ за плащанията въ странство, г. министре, а говоря за задълженията на българскитѣ длъжници. Тоя е въпросътъ. Това разисквамъ азъ. Какво се отвива отъ въпроса? (Възражения отъ мнозинството) Защо вие, когато пледирате намалението на задълженията на българската държава въ странство, нѣмахте куражъ, нѣмахте разбирането да изпълните ангажмента си къмъ българския народъ, да разрешите въпроса за намалението задълженията на българскитѣ длъжници къмъ тѣхнитѣ кредитори на основание на сжитѣ аргументи?

Министъръ С. Стефановъ: Защо не го повдигнахте вие този въпросъ?

А. Пиронков (д. сг): Когато ние управлявахме, нѣмаше такъв въпрос. Този въпрос се сложи, когато вие дойдохте да управлявате, поради кризата и защото цената на зърненитѣ произведения и на труда на българския народъ се много намали.

Министъръ С. Стефановъ: Кога?

А. Пиронковъ (д. сг): Най-низки цени тѣ добиха точно презъ вашето управление.

Министъръ С. Стефановъ: Когато вие издадохте боновете да покачвате цената. Мислете какво говорите! Вие издадохте бонове за реколтата отъ 1930 г.

А. Пиронковъ (д. сг): Чрезъ бонуетѣ ние гарантираме на българския земеделецъ цена 3-70 л. на килограмъ.

И. Василевъ (з): Вие мислите, че се намирате на публично събрание.

А. Пиронковъ (д. сг): Вие трѣбва да имате предъ видъ и ценитѣ презъ 1930/1931 г., за да видите, че по това време този въпросъ зрѣеше и че срѣдствата на българския данѣкоплатецъ бѣха задоволителни, за да може той тогава да посрѣща своитѣ задължения. Тогава зрѣеше тоя въпросъ. Той се сложи на разрешение презъ годинитѣ 1931/1932.

Министъръ С. Стефановъ: Поне по него недейте приказва. По всичко друго можете да приказвате. (Глъчка)

А. Пиронковъ (д. сг): И министърътъ на финанситѣ, и министър-председателътъ казваха: ще помислимъ и по този въпросъ, ще видимъ какво ще направимъ, има време и т. н. и т. н. — до кога? Това сѣжизнени въпроси, г-да, които всѣки единъ български гражданинъ чака да бѣдатъ разрешени отъ Парламента. (Глъчка) Нѣма разрешение на тѣзи въпроси, работитѣ така вървятъ.

Вземете другъ единъ въпросъ, свързанъ съ него — въпросътъ за лихвитѣ. Има ли нѣкой български гражданинъ, който да не чака разрешението на този въпросъ? Кажете ми! Защо вие не разрешите тоя въпросъ? Може ли да става въпросъ да се плащатъ лихви, щомъ има задължения, които не могатъ да се платятъ? Хората вече се подсмиватъ. Има конкретни случаи, кждето вложителитѣ не желаятъ да си получатъ лихвата, защото смятатъ, че не е възможно и влога да си получатъ. Какво му давате вие на този кредиторъ? Щѣлъ да получи лихвата, а той майката не може да получи! Не е ли трагично и смѣшно да се приказватъ такива работи? (Възражения отъ мнозинството) Защо тѣзи въпроси не се разрешаватъ? Вината на българското правителство е, че не ги слага на разрешение. Българскиятъ Парламентъ, отъ крайната дѣсна до крайната лѣвица включително, е готовъ да ги разгледа и да подпомогне правителството.

Нѣкой отъ мнозинството: Съ изключение на расъ.

А. Пиронковъ (д. сг): Вие сте най-закъснѣли отъ всички други по отношение на тѣзи въпроси. И, може би, вие сте най-големата спѣнка за тѣхното разширение, защото другитѣ парламентарни групи не единъ пътъ писаха да се сложи този въпросъ на разрешение.

Нѣкой отъ мнозинството: „Празднични вѣсти“!

А. Пиронковъ (д. сг): Вземете другъ въпросъ, г-да. Вземете въпроса за наемитѣ. Той е поставенъ въ дневния редъ на Народното събрание отъ два месеца и виси като дробъ на касаница до вмирисване. Защо не го разрешите? Каква е мжката да го разрешите? Защо трѣбва да се спѣва неговото разрешение? И кой е виновенъ за това? Народното събрание не работи, депутатитѣ не сѣ на мѣстата си, тѣ не изпълняватъ своята длъжностъ! (Възражения отъ мнозинството) Може ли така да се разисква и да се разсѣждава? Въпроси сложени, не ги решавате! А тѣ сѣ капитални, тѣ сѣ важни, тѣ деморализиратъ. По въпроса за наемитѣ вие деморализирахте наемателитѣ. По-рано много отъ тѣхъ си плащаха, а сега всички казватъ: „Чакайте да мине законътъ, тогава ще платимъ“. Всички престанаха да плащатъ, защото има една власт, която не иска да знае за тия въпроси.

Д. Дрънски (д): А въ ваше време какво бѣше?

А. Пиронковъ (д. сг): Въ наше време нѣмаше такива въпроси. Ние заварихме, че официално отъ банцитѣ се вземаше 24% лихва, а отъ частнитѣ лица — 40 и 50%. Ние намалихме тая лихва на 13%, когато Земледѣлската банка плащаше за влоговетѣ си 9%, спестовната каса — 7% и частнитѣ банки — 10 и 12%. А днесъ, когато за влоговетѣ се плаща въ София отъ голѣмитѣ банки 1, 2, 3, 5%, вие пакъ държите този маржъ до 13%. Съ какво се оправдава това? Има ли нѣкой да твърди, че въ всички времена, откакъ свѣтътъ свѣтува, лихвата не играе грамадна роля по отношение съживяването или умѣртвяването на стопанския животъ на една страна? Имало ли е време, когато лихварътъ да е билъ особено обичанъ, да не е билъ мразенъ, да не е билъ преследванъ? Нѣма нѣщо по-страшно отъ лихвата. Тя изяжда живия човѣкъ, не само неговото имотно състояние. По тоя въпросъ нищо не се прави. А той е узрѣлъ въ душата и въ сърдцето на кредитора. Кредиторътъ прощава, управлението не ще да прости! Питамъ азъ: това ли сѣ пѣтицата, по които ще съживяваме стопанския животъ на страната; това ли сѣ пѣтицата, по които ще стигнемъ до стопанско и финансово здравяване? Съживяването на стопанския и финансовия животъ на страната е първото условие за нейното стабилизиране, а то може да се постигне съ съвкупността отъ тѣзи мѣрки, за които ви говорихъ, и още отъ други мѣрки, за които сме ви говорили и за които ще продължаваме да ви говоримъ, а не съ това да направимъ бюджетъ 5 милиарда 200 милиона лева и съ това да се изчерпи всичко.

„Ние — казвате — предприехме редица мѣрки за здравяване финансовото положение на страната“. Кои сѣ тѣзи мѣрки? Ще ги мина мимоходомъ, защото по всички тѣзи въпроси разисквахме, казахме си думата, нѣма защо сега много много да се повтаряме. Но понеже г. министърътъ иска да ги кажемъ, ето ви единъ отъ тѣзи въпроси: единъ левъ на килограмъ хлѣбъ. Бедниятъ, гладниятъ ще спасява държавата, когато държавата трѣбва да помогне на него самия.

Министъръ С. Стефановъ: Кажете за захаръта.

А. Пиронковъ (д. сг): Добре, че ми спомняте. Захаръта е радостъ на децата, захаръта е най-хубавата храна за отглеждането и засилването на децата — бѣдещето на България. Вие отнемате тая възможност. Турихте 5 л. акцизъ на килограмъ, за да вземете 125 милиона лева. Дойдоха и други нови данѣци, станаха 300 милиона.

Министъръ С. Стефановъ: По-евтина е, отколкото бѣше въ ваше време.

А. Пиронковъ (д. сг): Рекохте да засилите доходитѣ на държавата. Съ какво? Съ данѣка върху приходитѣ, като увеличите процентитѣ, като направите нови облагания, за да постѣпятъ нови приходи.

Министъръ С. Стефановъ: Кажете, какво да направимъ?

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Когато дойдемъ тамъ (Сочи министерската маса), тогава ще кажемъ ние.

П. Стайновъ (д. сг): Като седнемъ на него мѣсто, ще кажемъ.

Отъ мнозинството: Ще почакаете.

А. Пиронковъ (д. сг): Резултатътъ отъ това ваше законодателство ще бѣде, че, макаръ да сте увеличили процентитѣ, приходътъ ще бѣде по-малъкъ, защото доходитѣ на всички сѣ намалѣли и новитѣ облагания ще дадатъ по-малко отъ онѣзи, които сега имаме при низкитѣ проценти.

Министъръ С. Стефановъ: Ако и туй не направѣхме, какво ще стане?

А. Пиронковъ (д. сг): Ще ви кажемъ. — Другъ въпросъ: увеличение на акцизитѣ. Казахме си думата по тѣхъ. Кжде отиваме? Едно законодателство, забранено по всички направления, което не търпи никаква критика, не отговаря на никаква наука, на никаква техника, не може да даде никакви резултати.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Дава лоши резултати.

А. Пиронковъ (д. сг): Законодателство, което си противоречи: на първо четене преждата се постави въ една

категория на облагане; на второ четене — въ друга категория, на трето четене се връща пак въ първата. Търгнаха сме да търсимъ печалби, като описваме изъ седскитъ бакалници лампенитъ шишета, билницитъ и половницитъ, отъ които ще получимъ едни минимални доходи, а не отиваме въ фабрицитъ да опишемъ заварената стока.

Министъръ С. Стефановъ: Ами вие защо не отидохте? Засрамете се, бе! Вие защо оставихте милиарднитъ данъци на фабрикантитъ, които сега Стефановъ трѣбва да ги търси?

М. Дочевъ (д. сг): По-хубаво е, че има несъбрани данъци, че да има откъде да се събира. (Възражения отъ мнозинството)

А. Пиронковъ (д. сг): Защо се срамувате да го кажете публично?

Д. Дрънски (д): Оттамъ вие ще съберете.

А. Пиронковъ (д. сг): Г. Дрънски! Миналата година г. проф. Петко Стояновъ тукъ ни държа една великолепа речъ, въ която посочи начини, срѣдства, методи и пжтица за заздравяване българското стопанство. Тогава г. министъръ-председателътъ му каза: „Не ща теория, а практика“. А Вие, г. Стефановъ, възразихте: „Сега не е време за реформи, а за закрѣпки“. (Смѣхъ всрѣдъ сговориститъ. Възражения отъ мнозинството) Азъ ли правя демагогия или вие не искате да разберете (Удря съ дланъ върху трибуната), че действително тѣзи въпроси трѣбва се сложатъ на разрешение.

П. Чорбаджиевъ (д): (Удря нѣколко пжти съ дланъ върху депутатската банка. Глъчка)

А. Пиронковъ (д. сг): Описвате лампенитъ шишета изъ бакалницитъ, а не отивате да опишете въ фабрицитъ стоки за милиони.

Д. Дрънски (д): Всичко е описано.

А. Пиронковъ (д. сг): Презъ 1931 г. вие не ги описахте, презъ 1932 г. сжщо. — Ще поощряваме винарството, а отъ друга страна, ще облагаме съ данѣкъ върху оборота кръчмаритъ. Ние караме българския производител да се труди по нивитъ, да тича по лозята си, а тукъ го товаримъ съ данъци. Ние ви казахме предварително, че нѣма да ги получите, както миналата година не добихте резултати и отъ увеличението на пощенскитъ такси. (Възражения отъ мнозинството) Има предѣлъ на всѣко облагане, г-да. Тоя въпросъ е разискванъ не само въ българския Парламентъ. Той е разискванъ преди нѣколко години и въ французкия парламентъ, когато франкътъ бѣше предъ падане. Препоръки се даваха тамъ: този да се обложи, онзи да се обложи; това да се вземе, онова да се вземе. Въ такива дни на криза, когато всѣки търси срѣдства за удовлетворение на най-малкитъ си нужди, вие не можете да увеличавате данѣцитъ.

Д. Дрънски (д): Въ Франция данѣцитъ сж увеличени съ милиардъ и половина.

А. Пиронковъ (д. сг): Но Франция е най-богатата страна въ всѣко отношение.

Д. Дрънски (д): Съ милиардъ и 300 милиона франка Франция увеличи данѣцитъ си и само по този начинъ се уравни бюджетътъ тамъ. Какво говорите?

А. Пиронковъ (д. сг): Шеронъ падна поради опита да увеличи данѣцитъ.

Д. Дрънски (д): Вие лъжете, като казвате, че нѣма нови облагания въ Франция.

А. Пиронковъ (д. сг): Има съвършено минимални облагания, защото, когато Шеронъ бѣше министъръ на финанситъ въ Франция, тѣлитъ въ Парижъ се вдигнаха да протестиратъ срещу тѣзи непоносими данъци.

Д. Дрънски (д): Тамъ сж увеличени данѣцитъ въ максималенъ размеръ. Не печелите, като говорите така отъ трибуната. Кредитътъ Ви пада. (Глъчка) Вие нѣмате хабъръ какво е станало въ Франция и въ Белгия.

П. Стайновъ (д. сг): Той знае много добре.

А. Пиронковъ (д. сг): Какво стана въ Белгия?

Д. Дрънски (д): Кажете!

А. Пиронковъ (д. сг): То бѣше преди години.

Д. Дрънски (д): Не, тая година.

Я кажете мѣроприятията на Жаспаръ какви сж, като ги знаете? Милиардъ и половина взе той отъ стари данъци и милиарди нови данъци създаде.

А. Пиронковъ (д. сг): Годни ли сте да го направите у насъ? Тамъ е въпросътъ. Вие никога не можете да скърпите единъ бюджетъ. Разправяте за Белгия! Тежко ономува, който се самозаблуждава, че могатъ да станатъ тия работи! Може да ви боли, защото, може би, чувствувате грѣха си, знаете, че една отъ причинитъ сте и вие.

Д. Дрънски (д): Вие мислите, че българскиятъ народъ е по-разположенъ да плаща лихви и анюитети на външни задължения отъ заеми, отколкото своитъ данъци ли? Такава ли ви е теорията, г. Пиронковъ?

А. Пиронковъ (д. сг): Какви сж мѣрkitъ ви за финансовото заздравяване на страната? Г. министърътъ на финанситъ каза: „Знаете ли какво прави Народната банка?“ — Да, знаемъ. — „Вземала е въ ржцетъ си девизитъ, ограничава вноса“. — Отъ кога банката е взела девизитъ въ ржцетъ си? Монополътъ на търговията съ девизи се въведе въ наше време, още въ 1930 г. Това ли е новото? Азъ предупреждавамъ г. министра на финанситъ и днешното управление да следятъ, защото около Българската народна банка започнаха да се явяватъ вече търговци съ съмнително поведение, които могатъ да повлияятъ на престижа на управлението, хора, които искатъ, така или иначе, да бждатъ облагодетелствувани, въ смисълъ да получатъ повече девизи и т. н.

К. п. Цвѣтковъ (д): Има база: 50% отъ размѣра въ 1931 г. Повече не може да се даде.

А. Пиронковъ (д. сг): Какво направиха въ други страни? Първо, създадоха условия за така наречената аутархия, т. е. условия за самозадоволяване се стопанствъ. (Възражение отъ мнозинството) Азъ само предупреждавамъ правителството и банката, че има такива търговци, които се навъртатъ вече около банката. Азъ не казвамъ, че това е станало, че е направено, но казвамъ, че има търговци, които търсятъ...

Г. Говедаровъ (д. сг): Мърша.

А. Пиронковъ (д. сг): ... мърша. Това е въ вашъ интересъ. Казвамъ ви го като предупреждение, защото всички трѣбва да ценимъ престижа на българското правителство, безразлично кое е то — дали това, което днесъ управлява, или друго.

Та, казвамъ, друга една мѣрка, която се практикува отъ другитъ страни, макаръ да се осжжда отъ икономиститъ, е създаването на условия за така нареченото затворено стопанство или, по-кратко казано, аутархия, т. е. самозадоволяване се стопанство — да се набвратъ първични материали, доколкото ги има въ страната, и да се развиятъ, за да не се прибѣгва къмъ вносъ отъ другаде. Напр., у насъ се правѣше значителенъ вносъ на памучни прежди и платна, който стигаше до 2 милиарда лева, а сега вече е по-малко отъ 1 милиардъ лева. Въ нашата страна има условия да се насърди сѣтенето на памука, за да се задоволяватъ, най-малко, нуждитъ на мѣстната индустрия точно въ тѣзи времена сега, когато не трѣбва да внасяме отъ вънъ, въпрѣки че опититъ ни въ това производство не сж дали много задоволителни резултати. И въ Франция, напр., макаръ че могатъ да ядатъ хлѣба 4½ л. килограмътъ, ядатъ го по 6, по 7, по 10 л., но си произвеждатъ жито вътрѣ, за да не правятъ вносъ и да изнасятъ златото си. Така направи Германия, така правятъ и други държави. (Възражения отъ мнозинството) Ето въ този пжтъ трѣбва да се трѣгне. Преди всичко правителството трѣбва да направи всичко възможно...

К. п. Цвѣтковъ (д): Вие защо не вървѣхте по този пжтъ?

А. Пиронковъ (д. сг): Нѣмаме нужда. Тогава бѣха сложени за разрешение други въпроси. Нѣмаше нужда тогавъ да произвеждаме памукъ, който щѣше да ни струва много по-скжпо отъ този, който внасяхме. Днесъ, обаче, когато

е въпрос за живот и смърт, когато е въпрос да се спасяваме от външния вънос, трябва да произвеждаме въ страната памук, макар и да ни струва малко по-скъпичко, за да можем да задоволяваме нуждите на нашата индустрия от памучни прежди и да спасим България.

„Нѣма, казва, валута, издохте я“. А бе г-да, въпросът за валутата трябва да се преценява съ оглед на настъпилите условия. Ако днешната стопанска криза раздруса Английската банка съ всички нейни резерви, ако днешната стопанска криза раздруса Американската резервна банка съ всичките нейни резерви, която държи почти една трета от златото въ цѣлния свѣтъ, какво сж за българската държава 3 милиарда лева чужда валута? Ами нашето стопанство ги погълна. Тѣ не сж похарчени за други нужди; сж тѣхъ се внесоха артикули за българското население, за всички. Кой може да каже, че ако ние бѣхме оставили тия 3 милиарда лева чужда валута, нѣмаше да ги изядете и да не остане нито поменъ от тѣхъ? Г. министърът на финанситѣ, който досега отричаше, че сме оставили нѣщо на днешното правителство — и по отношение печалбите от насичане на монетите, и по отношение наличностите на фондовете — сжщият този министър, следъ като 2 години отрича това, дойде вчера да каже, че от фондовете сж постѣпили: презъ 1930 г. — 658 милиона лева, презъ 1931 г. — 282 милиона лева и презъ 1932 г. — 116 милиона лева, или всичко 1 милиардъ 55 милиона лева, плюсъ печалбите от насичането на сребърните монети 791 милиона лева и от медно-никеловите монети 271 милиона, или всичко 1 милиардъ 66 милиона лева. Дветѣ пера заедно правятъ 2 милиарда 212 милиона лева. Това сж суми, останали отъ Сговора, но вече изядени и сега нѣма нито стотинка. Кѣде сж тѣ? Азъ и другъ пѣтъ съмъ питалъ: кое друго правителство въ миналото е оставило на своя наследникъ толкова срдства, за да имате право да ме пресичате днесъ и да казвате: „Ами валутата?“ Какво сж 3 милиарда лева чужда валута?

Сега да ви кажа нѣкои нови работи за платежния балансъ, съ който почнахъ. Споредъ изчисленията на проф. д-ръ Загоровъ и д-ръ Асенъ Чакаловъ, за 7 години банката е купила 55 милиарда лева чужда валута; съ валутата въ осмата година сж надъ 60 милиарда лева. А валутата отъ заемите е само 4 милиарда 700 милиона лева, едва 9%. Защо приказвате тогава тѣзи работи, като не можете да разберете колко малко значение иматъ тѣзи дивизи предъ онай голѣма цифра? Ето ви днесъ положението. Въ 1931 г. вие имате дефицитъ крѣгло 500 милиона лева отъ девизитѣ, макаръ че сж толкова оскъдни, макаръ че ги нѣма, макаръ че треперите надъ чѣхъ. Въ 1932 г., пакъ по изчисленията на сжщия професоръ, имате 300 милиона лева дефицитъ. Защо не спрѣхте, а продължихте да изядате девизитѣ?

Д. Дрънски (д): Отъ кѣде идатъ тѣзи дивизи?

А. Пиронковъ (д. сг): Отъ българското стопанство.

Д. Дрънски (д): Какво е то?

А. Пиронковъ (д. сг): Това, което се изнася.

Д. Дрънски (д): Каква му е цената въ странство?

И. Велчевъ (з): Отъ 1929 г. до 1932 г. имаме 7 милиарда лева дефицитъ въ нашия търговски балансъ, т. е. България е изнесла за 7 милиарда лева по-малко стоки, отколкото е купила отъ чужбина, и тѣзи 7 милиарда лева тежатъ на бждещитѣ поколения, изобщо на нашето стопанство.

А. Пиронковъ (д. сг): Въпросътъ е много по-сложенъ. Не може да се твърди, че въ една страна, която има срдно около 6 милиарда и 600 милиона лева обмѣнъ, 2—3 милиарда лева дивизи могатъ да изиграятъ нѣкаква решителна роля и че ако тѣ бѣха останали, щѣше да дойде спасение.

Другъ единъ въпросъ, чието разрешение ще създаде условия за едно сживяване, това е въпросътъ за намиране пазари на нашитѣ произведения и за увеличаване производството ни, макаръ и да има ниска цена, за да може да получи повече приходи и българскиятъ производител вътре въ страната, за да дойдатъ повече доходи и отъ вънъ. Ние сме малка страна и да произведемъ двойно повече зърнени храни, нѣма да окажемъ влияние на ценитѣ на международния пазаръ. Кой мисли върху тия въпроси? Кой е направилъ нѣщо въ това отношение?

Кои сж сжщественитѣ въпроси? Азъ ги казахъ. Най-важниятъ въпросъ е да се създадатъ условия за стабили-

зиране финансовото положение на страната. А финанситѣ ни не могатъ да се оправятъ другояче, освенъ чрезъ разумни мѣрки. Крайно време е разходитѣ по българския държавенъ бюджетъ да добиятъ едно ново разпределение по министерства, като се задоволятъ преди всичко първитѣ и най-голѣми нужди, а за второстепеннитѣ, макаръ и тѣ да сж важни, да се отдѣлятъ по-малко срдства.

З. Димитровъ (д): Защо не го направихте въ ваше време?

А. Пиронковъ (д. сг): Въпросътъ е сега какво трябва да се направи. Ние сме правили каквото трябваше.

М. Деляновъ (з): Каквото не трябваше

А. Пиронковъ (д. сг): Г-да! Единъ примѣръ — бързамъ да завърша, защото времето ми изтече. Въ наше време за Министерството на народното просвѣщение се харчета 900 милиона лева по държавния бюджетъ, училищнитѣ фондове — 200 милиона лева; общинитѣ харчета — 200 милиона лева, за други нужди -- около 100 милиона лева, или всичко единъ милиардъ 400 милиона лева. Това е твърде много. Азъ съмъ повдигалъ този въпросъ и по-рано. Въ историко-филологическия факултетъ, физико-математическия и правния факултетъ въ 1911 г. е имало 62 преподаватели, а сега — 254. Трябва да се намали броятъ на преподавателитѣ. Трябва да се намали тоя бюджетъ.

Д. Дрънски (д): Въ ваше време защо не го направихте?

А. Пиронковъ (д. сг): Направете го вие. Ние сме повдигали този въпросъ въ наше време.

Г. г. народни представители! Азъ въ бързината си пропуснахъ много въпроси. Искамъ да обърна вашето внимание още на единъ въпросъ и съ него ще свърша.

Г-да! Държавата не е тая, която бѣше въ миналия вѣкъ, когато имаше за задача да пазѣ гражданитѣ отъ външни и вътрешни врагове. Следъ войната държавата е длѣжна да се грижи и да се занимава съ всичко, да пусне рѣше навсѣкѣде, да подпомага навсѣкѣде. Но за туй сж необходими срдства. Ако има срдства, тя ще поддържа и пощенска станция въ еди-кое село, и прогимназия въ еди-кое село, и гимназия въ еди-кой-си градъ. Когато, обаче, срдствата не позволяватъ, трябва да се направятъ съкращения. Днесъ преживяваме една криза, не само наша, а свѣтова, криза, която е и стопанска, и социална, и финансова, и духовна, и психологическа, и криза на доверіе. Когато ние се намираме въ това положение, можемъ ли да пренебрегнемъ всички тия въпроси? Трябва да се направятъ решителни съкращения, икономии.

Г-да! Днесъ свѣтътъ се е много промѣнилъ. Бюджетътъ на войната въ Германия бѣше 2 милиарда марки, макаръ че имаше страшна армия и голѣма флота. Днесъ сжщата Германия харчи 3 милиарда марки за подпомагане своитѣ безработни, които сж 6 милиона. Англия харчи 120 милиона лири стерлинги за подпомагане на своитѣ 3 милиона безработни. Нѣмамъ цифритѣ, за да ви кажа какво харчи Америка, кѣдето безработнитѣ надминаватъ 13 милиона души. Ние казваме: държавата трябва да се намѣси навредъ, трябва да подпомогне тамъ, кѣдето трябва и кѣдето може. Но за да може държавата да подпомага, тя е длѣжна, преди всичко, да оздрави своего стопанство, своитѣ финанси, които иматъ грамадно значение и занастъ, и за свѣта. Върху този проблемъ трябва да се помисли много сериозно и да се взематъ мѣрки да се разреши, защото иначе ние рискуваме да загинемъ. Не е така лекъ въпросътъ, г-да, както г. министърътъ на финанситѣ каза — криза, свѣтова криза! (Възбуждения отъ мнозинството) Кризата е голѣма, кризата е дълбока, тресе се свѣтътъ, и който не умѣе да се цѣри, ще загине. И нашиятъ апелъ къмъ правителството е: да се взематъ мѣрки да се спаси България. Но ние не виждаме тѣзи мѣрки цѣли две години и не сме криви, когато сме принудени да ви казваме, че психологически днешното правителство е отречено отъ българския народъ. Или ще работите за спасяването на държавата, или трябва да си вървите. (Възбуждения отъ мнозинството)

А. Капитановъ (з): Я гледай!

Н. Алексиевъ (з): За да ви оставимъ да турите кръстъ на България!

И. Велчевъ (з): Много ти сж малки ефектитѣ!

А. Капитановъ (з): Много ти сж малки пиронитѣ!

(А. Пиронковъ слиза отъ трибуната. Ръкоплъскания отъ сговориститѣ — крило Ляпчевъ)

Отъ мнозинството: Много закъснѣхте!

П. Стайновъ (д. сг.): Благодаримъ му за хубавата и безпристрастна защита, като на човѣкъ, който разбира отъ бюджетъ. (П. Стайновъ и други сговористи поздравляватъ съ ръкуване А. Пиронковъ)

Х. Манафовъ (д): Петко Стайновъ те поздравява по народняшки!

Д. Дрънски (д): Г. Пиронковъ! Не вѣрвай на Петко Стайновъ, когато те поздравява!

Х. Манафовъ (д): Timeo danaos! . . .

Г. Говедаровъ (д. сг.): Петко Стайновъ е по-добъръ демократъ отъ Дрънски.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Иванъ Бешковъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Съ известно закъснение правителството внесе за разглеждане законопроекта за бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година Чухме експозето на г. министра на финанситѣ, имаме случай да чуемъ и критикитѣ по бюджета на единъ отъ представителитѣ на опозицията.

И. Драгойски (д): Дано другитѣ сѣ по-благоразумни отъ него; дано Господъ имъ даде акълъ!

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. г. народни представители! Онова, което бие въ очи при преглеждане на законопроекта за бюджета на държавата, то е, че бюджетътъ е съставенъ подъ знака на съкращения и подъ знака на бушуващата днесъ стопанска криза въ нашата страна.

Нѣкой отъ дѣвциата: И подъ знака на увеличението на надничаритѣ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Въ бюджета отъ 1930 г. кредититѣ за надничари въ Министерството на земледѣлието сѣ 30 милиона лева. Провѣрете и ще видите.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Само толкова?!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Искамъ да ви кажа само, че въ Министерството на земледѣлието въ 1930 г. кредититѣ за надничаритѣ сѣ били 30 милиона лева, защото чувамъ, че тамъ, между васъ, (Сочи сговориститѣ) се говори за това.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Ние можемъ да Ви съобщимъ имената на надничаритѣ въ мина „Перникъ“. Тѣ иматъ заслуги!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Провѣрете и ще видите. Ще съберемъ всичкитѣ ви кредити за надничари, за да видите, че сѣ надъ 65 милиона лева.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Ние ви казваме, че въ мина „Перникъ“ убийци се назначаватъ за надничари.

Х. Чолаковъ (з): Г. Кънчевъ! По-хубаво е за убийци да не се говори . . .!

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Д-ръ И. Бешковъ (з): Ако има нѣщо, което може да се констатира като дефектъ на настоящия бюджетопроектъ, то е, че той — азъ имамъ куража да кажа това — не е достатъчно съобразенъ съ тежкитѣ времена, които преживява нашата нация, че е оставенъ въ неговитѣ стериотипни рамки и клишета, такива, каквито ги имаме въ миналото. Наистина, другояче не може и да бѣде. Ние не можемъ да искаме отъ бюджета нѣщо повече, защото, споредъ менъ, практиката да се законодателствува съ единъ бюджетъ е погрѣшна. И ако тя, допустната въ близкото минало, продължава и днесъ, това може да се обясни и да се оправдае до известна степенъ, както казахъ, само съ труднитѣ времена, въ които живѣемъ. Ако би трѣбвало да имаме единъ бюджетъ, който да отговаря действително на платежнитѣ способности на нашата нация, ако трѣбва да имаме единъ бюджетъ, за който, като

го вотираме, да сме съ дълбокото убеждение и съзнание, че ще бѣде реаленъ, че ще се приключи безъ дефицити, че въ него нѣма да фигуриратъ надутѣ цифри на приходи и разходи, че въобще ще бѣде действително уравновесенъ, ние трѣбваше да пожелаемъ преди този бюджетъ маса положения предварително да бѣдатъ уредени въ съответнитѣ закони.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): И г. Пиронковъ каза това.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Какво е казалъ г. Пиронковъ, ние чуваме. Сега, моля, изслушайте това, което азъ ще кажа.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Ама му се възразяваше.

П. Попивановъ (з): Г. Пждаревъ! Вие можете да научите наизустъ това, което каза г. Пиронковъ, и да го кажете и Вие.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Напр., ако ние, вмѣсто таблицата, която приехме, за намаление на чиновническитѣ заплати, бѣхме своевременно вотирали единъ законъ и разрешили въобще голѣмия проблемъ на чиновничеството, за държавнитѣ служители у насъ, като, съ огледъ на голѣмитѣ нужди на държавата, на народа и на народното стопанство, съобразихме броя на тия служители и го намалѣхме, а така също се справѣхме и съ тѣхнитѣ заплати и бѣхме намалили ексorbitантнитѣ заплати на една макаръ и малка категория държавни служители, чито заплати сѣ много голѣми и скандализиратъ общественото мнение, ние бихме реализирали известни икономии, които щѣха да се отразятъ въ настоящия бюджетъ и да измѣнятъ цифритѣ въ разхода по всички министерства. Това, за съжаление, не се направи — ще кажа по-късно защо. Също така и законътъ за пенситѣ трѣбваше да се съобрази съ възможноститѣ на бюджета и на българското народно стопанство. И тамъ трѣбваше да се направятъ известни измѣнения, които, като се направѣха, цифрата на разхода по държавнитѣ дългове щѣше да бѣде намалена и нѣмаше да фигурира такава, какъто е сега — 1 милиардъ 440 милиона лева.

Ако трѣбваше да трѣгнемъ по пътя на едни съкращения, действително отговарящи на днешния моментъ, ние трѣбваше непрѣмѣнно преди бюджета да разрешимъ и другъ единъ въпросъ — проблемътъ за административното дѣление на страната. Отъ година-две говоримъ, че сѣ необходими съкращения въ това отношение, обаче, за съжаление, и до днесъ днешенъ този въпросъ остана неразрешенъ. Икономитѣ отъ едно измѣнение на закона за административното дѣление на страната могатъ да бѣдатъ малки, обаче все пакъ тѣ сѣ икономии. А въ днешно време и най-малкитѣ икономии не биватъ да бѣдатъ елиминирани, не бива да не бѣдатъ вземени предъ видъ.

За да можемъ да вотираме единъ бюджетъ, действително реаленъ и уравновесенъ, струва ми се, че трѣбваше да бѣде миналъ презъ Народното събрание и законътъ за народната просвѣта, който да разреши голѣмия проблемъ за образованието въ нашата страна — единъ проблемъ, който трѣбва да се разреши не съ огледъ на настрояния, на харесвания, а да се разгледа и разреши съ огледъ да се даде солидно и здраво образование, просвѣта на нашитѣ деца, на нашата младежъ, съобразно съ податнитѣ сили, съ платежнитѣ способности на българската нация.

Та, казвамъ, ако всички тия законоположения бѣха предварително уредени, нашиятъ бюджетъ щѣше да бѣде преобразенъ, щѣше да добие по-друга форма, по-друга физиономия. Азъ, г. г. народни представители, ще оправдая правителството за тия пропуснати работи, защото презъ изтеклата година то имаше да се занимава съ много въпроси отъ стопански характеръ, защото бѣше занято най-вече съ облекчаването на България по отношение на нейнитѣ външни платежи — едни грамадни плащания, които не сѣ нашъ грѣхъ, които не сѣ нашъ пасивъ, а сѣ пасивъ на други, чито представителъ така еп gros и така гърмогласно критикуваше отъ тукъ преди малко. Въпросътъ за нашитѣ външни платежи отне много време на правителството и азъ смѣтамъ, че въ този моментъ, когато ние сме длъжни да констатираме макаръ и малкитѣ успѣхи на правителството по този въпросъ, трѣбва да го извинимъ за това, дето то, занято съ него, не можѣ да прокара всички ония мѣроприятия, които азъ преди малко споменахъ, за да може, прокарани тѣ, да ни даде единъ по-реаленъ, единъ по-действителенъ бюджетъ.

Разбира се, съ това азъ не искамъ напълно да покрѣя всѣка една дейностъ. Азъ нѣма да отреча, че правителството до голѣма степенъ е загубило време и въ известни

търкания между отделните съставляващи го партии, за да се уеднаквят възгледите и становищата. Тия търкания, обаче, сж единъ неизбѣженъ съжитникъ на всички коалиционни управления. Тѣ сж съществували и съществуватъ и въ хомогенни управления дори. Но все пакъ фактътъ си остава — че настоящиятъ бюджетъ се внася, безъ да сж разрешени предварително тѣзи проблеми, като тукъ таме въ самия законъ за бюджета се прави опитъ да се законодателствува, което, разбира се, не бива да се препоръчва и би трѣбвало да се избѣгва.

Г. г. народни представители! Когато ще разглеждаме бюджета за тази година, трѣбва да се освободимъ отъ острастяване, отъ озлобление и партизанщина.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Освободени сме!

Д-ръ И. Бешковъ (з): Чухте искреното експозе на финансовия министъръ. Има ли нѣкой въ тая Камава, който да не съзира страшнитъ и трудни времена, въ които живѣемъ? Не чувствуваме ли всички какъ ужасно е нарушено съотношението между производственъ процесъ и консомация? Не чувствуваме ли всички страшния стопански катаклизъмъ, който души днесъ Европа и нашата малка страна? И може ли днесъ нѣкой, даже чародеецъ, даже гений да бѣде той, да ни даде единъ реаленъ, единъ действителенъ бюджетъ? Можемъ ли ние, съ огледъ на една година предъ насъ, да предвидимъ този страшенъ стопански хаосъ какви последици може да има, за да можемъ да кажемъ, че ние ще приключимъ нашия бюджетъ съ излишекъ или пъкъ ще го приключимъ безъ дефицитъ? И когато ще се разглеждатъ така голѣмитъ въпроси, азъ искамъ да не се злоупотребява, да не се поглежда партизански на тѣхъ, защото тѣ сж действително много голѣми, тѣ не засѣгатъ отделни партии или правителства, а засѣгатъ цялата нация, цялата държава.

Въ настоящия бюджетъ, г. г. народни представители, се предвиждатъ 5.205.000.000 л. приходъ и толкова разходъ. Като прибавимъ къмъ тѣхъ 1.150.000.000 л. по бюджета на българскитъ държавни желѣзници — за съжаление, азъ го нѣмамъ предъ себе си, за да зная точната му цифра,...

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Никой го нѣма.

Д-ръ И. Бешковъ (з): ... но, струва ми се, че е приблизително такава — ние ще имаме обща цифра на бюджета къмъ 6.350.000.000 л. Ако съпоставимъ цифрата на предвиденитъ по настоящия бюджетъ приходи съ действително постѣпилитъ приходи презъ упражнението на миналогодишния бюджетъ, ние ще намѣримъ една разлика въ по-малко постѣпления отъ около 500—520 милиона лева. Споредъ експозето на финансовия министъръ отъ вчера, презъ упражнението на миналогодишния бюджетъ сж постѣпили действително приходи въ размѣръ на 5.834.000.000 л. срещу предвиденитъ да постѣпятъ 6.350.000.000 л. Значи, ние предвиждаме презъ настоящата година да постѣпятъ въ повече, отколкото сж постѣпили презъ изтеклата година, около 530 милиона лева.

Като имамъ предъ видъ, г. г. народни представители, постоянното обединяване на производителнитъ слоеве въ България; като имамъ предъ видъ все по-голѣмитъ и по-голѣми трудности, на които се натѣква нашиятъ експортъ на земеделски и други произведения, мене ми се чини, че постѣпленията, така както се предвиждатъ въ настоящия бюджетъ, не ще постѣпятъ, не ще се реализиратъ. Азъ миналата година, говорейки отъ това мѣсто по закона за бюджета за 1932/1933 г., имахъ куража да кажа, че миналиятъ бюджетъ, за 1932/1933 г., ще приключи съ дефицитъ около 800 милиона лева. Моитъ предвиждания не ме излъгаха. Азъ не желая и днесъ да бѣда пророкъ, нито имамъ претенцията да познавамъ всестранно нѣщата, но мене ми се чини, че ние трѣбва да разчитаме на постѣпления презъ предстоящата финансова година само въ размѣръ на това, което е постѣпило миналата година; можемъ дори да очакваме нѣщо по-малко, но въ никакъвъ случай повече. И ако, въпрѣки това, правителството ни поднася единъ бюджетъ съ увеличени приходи — предвидени за предстоящата година въ повече 530 милиона лева отъ това, което е постѣпило миналата година — то е затуй, защото правителството се натѣква на голѣми трудности при съкращенията на нашия разходенъ бюджетъ. Много лесно е, г. г. народни представители, да се създадатъ нови служби, да се създадатъ нови институции или нови учреждения, но много е мѣчно да се съкращаватъ тѣ. Нашиятъ бюджетъ се извънредно много увеличи презъ течение на 8-ти

години управление на Демократическия сговоръ. Той биде увеличенъ чрезмѣрно, както отъ увеличения брой на служители, така и отъ размѣра на заплатитъ, а сжщо така и отъ броя на учрежденията. И днесъ мѣчно могатъ да се закриватъ веднѣжъ създадени институти. Ето, вие виждате, че въ продължение на цяла година и половина ние едва успѣхме да закриемъ окръжнитъ съвети. Много се говори институти да се закриватъ, но мѣчно може да се постигне това — не защото нѣма добра воля у тогава или оногава, а затуй, защото това е основенъ недѣлгъ на нашата държавна организация.

Азъ ще си позволя да се спра само на нѣкои цифри отъ приходния бюджетъ. Прѣжитъ данѣци, г. г. народни представители, сж предвидени въ размѣръ 424 милиона лева кръгло, когато постѣпленията презъ миналата година отъ сжщитъ данѣци сж 368.936.000 л. — или има предвидени да постѣпятъ въ повече около 50 и нѣколко милиона лева. Увеличенъ е приходътъ отъ данѣка заняти възъ основа последния законъ, който вотира Парламентътъ. Не искамъ да предричамъ, но мене ми се струва, че данѣкътъ занятие въ размѣръ 200 милиона лева нѣма да се реализира. Що се отнася до поземелния данѣкъ, азъ вѣрвамъ, че той ще се реализира въ размѣръ 30 милиона лева. Азъ съмъ доволенъ да констатирамъ, че правителството и въ настоящия бюджетъ е запазило решението на Народното събрание, взето съ закона за бюджета миналата година, а именно да освободи отъ поземеленъ данѣкъ собственицитъ на земя до 100 декара, защото доходитъ на нашето земеделско стопанство не сж вече тия, каквито сж били даже и миналата година. Днесъ тѣ не само че не сж се подобрили, но сж се влошили.

Единъ данѣкъ, върху който ще си позволя да обърна вашето внимание, г. г. народни представители, това е данѣкътъ върху овцетъ. Прави ми впечатление, че този данѣкъ е увеличенъ както за овцетъ, така и за козитъ съ по 1 л. Азъ имамъ смѣлостта, г. г. народни представители, да пледирамъ премахването на тоя данѣкъ. Тоя данѣкъ е единъ феодаленъ данѣкъ, останалъ още отъ времето на турското робство и на турската управа, единъ данѣкъ, който не се съобразява нито съ доходността на обектитъ, нито съ нѣкакви други норми, единъ данѣкъ, който произволно се слага. И ако този данѣкъ до преди 2 години, до преди 1 година все пакъ можеше да бѣде търпѣнъ, днесъ той е едно зло и той действително разстройва нашето скотовѣдство и специално нашето овцевѣдство. (Ржкоплѣскания отъ земеделцитъ)

Г. г. народни представители! Азъ ще ви дамъ само единъ много дребни цифри, за да видите доколко този данѣкъ, бегликтъ, е несправедливъ. До преди две години килограмъ млѣко се продаваше 6 л.; днесъ килограмъ млѣко се продава 2-70—2-80 л.

И. Куртевъ (нац. л): И нѣма кой да го купи.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Докато агнешкото месо се продаваше 20—22 л. килограмъ, днесъ се продава 10 и 12 л. килограмъ; докато възната бѣше 70, 80, 90 л. килограмъ, днесъ тя се предлага 28, 30, 32 л. безъ да намѣри пазаръ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): А платоветъ какъ се продаватъ?

Д-ръ И. Бешковъ (з): Ще дойда и на този въпросъ, г. Пждаревъ. Азъ пледирамъ по въпроса за беглика и ви се моля да не ме прекѣсвате.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Вземете си бележка, като дойдете на въпроса, да го имате предъ видъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Азъ разбирамъ вашата мисль, но оставямъ на васъ да кажете това.

Когато доходитъ отъ овцевѣдството сж спаднали съ 70% или нека бѣде съ 60%, нито виждаме, отъ друга страна, че бегликтъ върху овцитъ и козитъ се увеличава. И азъ не си права илюзия, когато ще кажа, че този данѣкъ не ще може да постѣпи. Ние виждаме, че миналата година той е постѣпилъ съ известно намаление. Тази година той ще постѣпи съ още по-голѣмо намаление. Нека не си правимъ илюзия върху това. Но има и едно друго обстоятелство: че нашето скотовѣдство, благодарение на известни увлѣчения въ нашата земеделска политика въ близкото минало, биде елиминирано, биде пренебрегнато. Ние се увлѣкохме въ разораването на земитъ, ние се увлѣкохме въ една друга област на стопанската и земеделска политика и занемарихме нашето скотовѣдство. Днесъ, когато на нашето дребно скотовѣдство сж оставени още из-

вестни малки възможности да се развива и просперира, нека ние не го унищожаваме с увеличаването на беглика. Даже ние трябва да го облекчим. Ние трябва да търсим дохода от скотовъдството и него да обложим, а не да облагаме на глава и да увеличаваме облога, защото ще се разстрои нашето скотовъдство. А нашето скотовъдство е необходимо и за нашата индустрия и за нашето народно стопанство.

Минавам на косвените данъци. Г. г. народни представители! Във финансовата наука при всички единият бюджет и всекога, когато се говори за данъчни системи и данъчни облагания, се изпращат два възгледа: единият, който е за пръките данъци и противъ косвените данъци, и другият, който допуска съществуването и на косвени данъци. По начало ортодоксалната финансова наука отрича косвените данъци, особено икономистите от миналото столетие отричаха изцяло косвеното облагане. Тъй възприемаха да има само пръки данъци и най-вече данъка върху общия доход, подоходния данък, при който да има екзистенциален минимум и прогресия въ облагането. Не ще съмнение, че такъв един данък е много по-справедлив, защото той ще облага доходите, а няма да засяга капитала. Обаче в днешно време на стопански капитализми не може да се разчита само на данъка върху дохода, защото много капитал не могат да се рентират, а държавната машина с нейните разнообразни нужди трябва да функционира. Когато, от друга страна, държавната администрация не е въ състояние да обложи достатъчно обектите по много и много причини, косвеното облагане се възприема. По това вече и спорът не става. И ние сме го възприели и единият от главните ресурси на нашия бюджет е косвеното облагане. Ако има нещо, което да се желае при косвените данъци, то е да се стремим да облагаме повече луксозните артикули, онзи артикул, които се консумират от по-заможните, от по-имотните, та по такъв начин по-малкоимотните, по-бедните да бъдат по-малко засегнати. Мене ми се струва, че и правителството има това разбиране, това схващане и че въ последния закон за увеличаване приходите на държавата то е прокарало до известна степен този принцип, известни луксозни артикули да бъдат обложени повече от артикулите, които са от първа необходимост. Безспорно, грешки и опущения въ това отношение могат да станат.

Един въпрос, по който се писа, по който се спори въ вестниците, по който се спори въ партийните щабове, е въпросът за акциза върху захарта. Г. г. народни представители! Акцизът на захарта е увеличен въ полза на държавата с 4 л. на килограм. 25 милиона килограма консомация по 4 л. — около 100 милиона лева повече държавата ще добие приход от акциза върху захарта. Нека се забележи, г. г. народни представители, че при този увеличен акциз на захарта въ полза на държавата продажната цена на захарта не е по-голяма от тая, която беше въ 1926, 1927, 1928 и въ 1929 години и че атакит въ това отношение от страна на господата от Демократическия съговор нямат абсолютно никаква стойност. Друг въпросът дали захарта е артикул от първа необходимост или е артикул луксозен. По този въпрос може да се спори. У нас, въ България, консомацията на захарта е много малка. Въ таблицата за консомацията на захарта въ отделните държави нашата държава стои, ми се струва, на предпоследно място. У нас се консумира захар около 4½—5 килограма на глава годишно — това е много малко — когато въ Германия, Холандия и Англия се консумира по 50—60 килограма на човек. Безспорно, захарта е артикул, който носи здраве и консомацията на който трябва да бъде насърчена, но въ днешния момент на безпаричие и мизерия всред народните слоеве, когато захарта действително се консумира повече от по-имотните и от по-заможните, оправдано е увеличението на акциза върху захарта с 4 л. на килограм, за да има държавата приходи. Когато държавата прави жертви, за да поощри земеделското съсловие, занаятчийското съсловие и другите производителни съсловия, тая държава трябва да намври приходи, за да съществува. И тя ги търси, както казва г. финансовият министър, от там, където ги намври, с оглед облагането по възможност да засегне имотните слоеве повече, а слабите по-малко.

По глава III на приходния бюджет — „такси и берии“ — е предвидено увеличение с около 150 милиона лева въ сравнение с миналата година. От такси и берии миналата година са предвидени да постъпят 655 милиона лева, а тази година се предвижда да постъпят 804 милиона лева. Действителните постъпления през миналата година са 508 милиона лева, следователно, има една раз-

лика около 300 милиона лева. Мене ми се чини, че по тая глава приходите не ще се реализират. Известни надежди можем да градим върху гласувания напоследък закон за увеличаване приходите на държавата и безспорно е, че по § 36 постъпленията ще бъдат повече, отколкото миналата година, но дали ще се достигне предвидената цифра 804 милиона лева, аз си позволявам да се съмнявам.

Приходи от държавни имоти, капитали и стопанства. Тук се предвижда едно намаление. И трябва да констатирам отрадния факт, че предвидените приходи са съобразни с действително постъпилите приходи през миналата година. Няма какво да ни учудва обстоятелството, че приходите от държавни капитали, имоти и стопанства са намалели. Тъй са намалели, г. г. народни представители, преди всичко затова, защото стойността на всички произведения на нашето народно стопанство е намалела, а това не може да не се отрази и върху приходите от държавните стопанства. От друга страна, нека признаем, единият дефицит на нашата бюджетна политика, който се състои именно въ това, че при съкращаванията въ бюджетите най-напред се посъга на веществените разходи, а по-малко или по-малко се съкращават непроизводителните разходи, за личен състав, за заплати. При всички съкращения, за да се уравни бюджетът, практиката е била да се намалят най-напред веществените разходи и при намаляването на тия веществени разходи въ някои държавни стопанства се е отивало много далеч, а това не може да не се отрази зле върху производството на тия стопанства и, следователно, върху приходите от тях.

Г. г. народни представители! Гласуваният напоследък закон за засилване приходите на държавата може да създаде надежди за известни по-големи постъпления през тая година и за сключване на бюджета без дефицит или поне с сравнително по-малък дефицит. Мене ми се струва, обаче, че остават неразрешени други въпроси, тѣсно свързани с нашата бюджетна и финансова политика, които въпроси трябва и обязательно трябва да намърят своето разрешение, ако желаем да получим действително постъпленията по настоящия бюджет така, както са предвидени, ако желаем да уравнием бюджета.

Един от тези големи въпроси е проблемът за задълженията на нашето народно стопанство.

Най-напред нека ми бъде позволено да кажа няколко думи за нашите задължения към чужбина. Тъй тежат на нашия бюджет извънредно много, защото ние страдаме от липса на чужда валута, за да можем да ги посрещнем. Тия задължения, оставени от други преди нас, бидоха до известна степен облекчени с големите усилия на правителството. За мене постигнатото въ чужбина по облекчение на нашите външни платени е достатъчно, макар и да не е онова, което трябва да желаем.

По-голям проблем за нас представляват нашите вътрешни задължения, задълженията на нашето земеделско стопанство, задълженията на нашето занаятчийско стопанство, задълженията на търговския свят. Правителството на Народния блок се опита с два закона да разреши въпроса за задълженията на нашето стопанство, обаче тези закони не дадоха желаните резултати. Нашето народно стопанство, г. г. народни представители, е много заборчало. Според официални сведения, задълженията на българския земеделец стопанин въ края на 1931 г. възлизат на 10 милиарда 760 милиона лева, разпределени така: 3.640 милиона към Българската земеделска банка, 1.260 милиона към земеделските кооперации, 480 милиона към популярните банки, 1.050 милиона към частните банки, 1.100 милиона към частни лица и лихвари, 2.600 милиона към държавата за данци, 550 милиона към общини също за данци, 100 милиона към училищни настоятелства, църковни настоятелства и пр. Ако прибавим задълженията на нашето занаятчийско съсловие и задълженията на нашето търговско съсловие, цифрата ще надмине 14—15 милиарда лева.

Г. г. народни представители! Създадените закони за закрива на земеделско-стопанин и за облекчение на длъжниците, както казах, по много причини не дадоха желаните резултати. Положението на нашето народно стопанство от 1 януарий 1931 г. и до днес днешен продължава да се влошава. Доходите на националното стопанство не могат да дадат възможност да се погасяват и да се изплащат старите задължения. Няко повече ние имаме, увеличение на задълженията. Това се дължи главно на намаление на националния доход на нашето сто-

панство. Вие чухте от изложението на г. министра на финансите, че докато нашият национален доход през 1926 г. е бил към 41—42 милиарда лева, на 1931 г. той спада на 32 милиарда лева, на 1932 г. той спада на 20 милиарда лева, а през 1933 г. той ще се движи между 16 и 18 милиарда лева. Доходът на глава през 1927 г. е 7.425 л., а през 1930 г. е 5.257 л.; през 1932 г. е 4.040 л., а през 1933 г. ще е под 3.500 л. на глава. При тази обеднялоост на нашето народно стопанство, при това катастрофално намаление на нашия национален доход, предизвикано главно от намалението цената на произведенията на нашето земеделско стопанство, въпросът за задълженията на нашето народно стопанство става все по-крещящ и по-крещящ. Разрешението на този голъм проблем не може да търпи отлагане. Препоръчача се много рецепти за разрешението на този въпрос. Не трябва да си правим илюзии, че направеното досега е достатъчно. Трябва да се направи нещо повече. Аз ще си позволя да процитирам рецепти, които г. проф. Петко Стоянов, виден наш икономист, в своя реферат, държан на 25 мартъ т. г. в дружеството на икономистите-академици, е дал по въпроса за задълженията на нашето народно стопанство. Г. Петко Стоянов в заключение на своя реферат казва, че мораториумът, който се препоръчва от известни сфери да се даде, е едно отлагане само на въпроса, но не и разрешаване. Той се налага, когато се касае да се спечели време за намиране на най-добрата формула, обаче той не разрешава въпроса. По-нататък г. проф. Петко Стоянов намира, че намалението на лихвения товар, колкото да е голъм, също така не разрешава въпроса. По лихвения товар може да се каже нещо повече. Истина е, че намалението на лихвения процент, на лихвения товар върху задълженията не ще разреши голъмия проблем за задълженията, но също така е истина, че лихвеният процент, когато е по-голъм, отколкото е рентата на вложения в нашето народно стопанство капитал, носи само поражения, само загуби. Ако пресметнем през последните 10 години в какъв размер сж се увеличили нашите задължения само от лихви, които бяха 10—14—16%, ние ще видим, че задълженията на нашето народно стопанство сж се повече удвоили само от лихвения товар върху тях в продължение на годините от 1923 до 1932. Така че не е без значение лихвеният процент. По въпроса за задълженията на земеделско-стопанин г. проф. Петко Стоянов препоръчва девалоризация на задълженията, едно справедливо съотношение на покупателната стойност на монетата в момента на контракуването с настоящата стойност на монетата в момента на изплащането на задължението. Аз не зная дали трябва да се дешифрира тази мисъл на г. Петко Стоянов. Аз, който бях на този реферат и го слушах, не можах да извлъка едно ясно впечатление за това, което той искаше да каже. Надявам се, че г. професоръ Петко Стоянов ще излъче на тая трибуна, говорейки по бюджета, да каже своето мнение по тоя въпрос. Но независимо от това мене ми се струва, че всеки от нас трябва да има едно становище, едно разбиране по тоя голъм проблем. Ние не бива, г. г. народни представители, повече да оставим този въпрос, тази язва, тази рана да разрушава организацията на държавата. Нека не си затваряме очите и нека разберем, че колкото този въпрос е голъм и икономически и стопански въпрос, толкова той става и психологически въпрос. Върху дължниците, върху българските данкоплатци зръе една мисъл, създава се една психология — да не се плаща. Тия, които действително нямат, не плащат. Но пред мисълта, че се очакват облекчения, че се очакват намаления, тия, които могат да си платят дълговете или част от тях, които могат да си платят данъците, не вършат това в очакване на намаленията, на редуцирането, на девалоризацията и т. н. на задълженията. Крайно време е да се пристъпи към ликвидиранието на този въпрос. Четох изявления на г. министър-председателя, че правителството се занимае с този въпрос и че то ще сезира Народното събрание с надлежния законопроект. Не желая от сега да гадая какъв ще бъде, не искам да правя препоръжки още от сега — тая възможност ще имаме, когато се внесе този законопроект — но аз само едно имам да пожелая в този момент: ако ние искаме да имаме една здрава бюджетна политика; ако ние искаме данъчната система, която съществува у нас, да не се компрометира; ако ние искаме да имаме действителни постъпления и да оперираме с реални величини в нашия бюджет, нека разрешим въпроса за задълженията на нашето национално стопанство, (Ръкоплъскания от мнозинството) да премахнем кошмара, който души нашия земеделско-стопанин, нашия занаятчийско-производител и търговското съсловие, да им

кажем какво може държавата да им прости, какво не може да им прости, да им кажем какво те трябва да платят срещу своите задължения. И когато те си начисляват върху размера на техните задължения, когато знаят, че по този въпрос няма повече да се спекулира, да се партизанства, всеки един от тях ще се помъжи вече по-нататък в процеса на своето производство да се нагажда съгласно новото положение и да замисли да плаща на тази държава, която трябва да живее.

Ето защо приключвам по този въпрос с пожелание част по-скоро, след гласуването на бюджета, да се внесе един законопроект за регламентиране и ликвидиранието по един радикален начин на въпроса за задълженията на нашето национално стопанство.

Един друг проблем, който също има връзка с бюджета на държавата и с нашата финансова политика, това е въпросът за уеднаквяване цените на земеделските произведения с цените на нашите индустриални произведения. В това направление, г. г. народни представители, се направи нещо с няколко фискални закони, които се внесоха от г. министъра на финансите, обаче все пак въпросът си стои открит. И надявам се, искам да вървам, че в основата на закона за индустрията, който се изготвя в Министерството на търговията, за да замени закона за насърчение на местната индустрия, ще легнат положения, които не ще фаворизират паразитната индустрия в нашата страна, а ще оставят да съществува в нашата страна само онай индустрия, която ще преработва суровите материали на нашето земеделско стопанство, и че с тоя закон най-после ще се уреди, поне доколкото това е възможно, и въпросът за уеднаквяване цените на земеделските произведения с ония на произведенията на нашата индустрия.

Една от най-лошите, една от най-страшните проблеми за нашата финансова и бюджетна политика, г. г. народни представители, е валутната проблема.

Г. Пиронков преди малко гук каза: „Какво значи валута и защо толкова се оплаквате, че нямате валута. Нима само с валута ще се разреши стопанската и финансовата проблема?“ Много лесно е, г-да, да се говори така. Много лесно е да се каже това, обаче когато се знае, че днешното правителство може да се сдобие с девизи само от износ на стоки, че друг източник за снабдяване с девизи ние нямаме и че тази възможност да изнесаме наши произведения от ден на ден става все по-малка и по-малка, а трудностите стават все по-голми, мене ми се струва, че е много лекомислено, да не кажа безразсъдно, тук, от това място, с такава лекота да се говори по тия въпроси. Демократическият договор, миналото управление, на 31 декември 1928 г. разполагаше с 3.270.000.000 л. девизи. Откъде им дойдоха тези девизи? Те им дойдоха от заемите, г-да. Докараха ги тук приятелите и се почна една лекомисленост, една безразсъдност, ще кажа, търговска политика на внос на стоки, която изчерпи нашите девизи; и от 3.270.000.000 л. на 31 декември 1928 г. девизите спаднаха на 31 декември 1929 г. на 1.310.000.000 л. На 31 декември 1930 г. Народната банка разполага с девизи от 985.000.000 л. На 30 юни 1931 г., т. е. в деня, когато Народният блок дойде на власт, Народната банка притежаваше 663.000.000 л. девизи, а фактически бяха 515 милиона лева, защото към същата дата Народната банка дължеше към чужбина 148 милиона лева в чужда валута. Следователно, от м. юли 1931 г. правителството на Народния блок е разполагало с девизна наличност в Народната банка от 500 милиона лева. В продължение на цели две години днешното правителство на България е успяло да провежда своя търговски и платежен баланс с тая девизна наличност от 500 милиона лева, като днес имаме около 115 милиона лева чужди девизи. Съпоставени тия цифри с възможностите на нашето народно стопанство през годините 1927, 1928, 1929, да изнеса безпрепятствено стоки на външните пазари, вие ще видите при какви улеснения се е намирало бившето правителство — от една страна, голъм шок от девизи в размер на 3.270.000.000 л., от друга страна, безпрепятствен износ на земеделски произведения, които се радваха на едни много благоприятни цени и на едни пазари още ненаситени, защото консумацията не беше така намалена, защото обедняването на консоматорите в Европа не беше толкова голъмо, каквото е днес. При тия благоприятни условия се развиваше външната търговия на България в онова време. А днес, от една година и половина насам, при страшното намаление на цените на земеделските произведения и при тия оскъдни девизни наличности, голъма смелост, голъм тепеблъзък е да не се влече в положението на правителството и положението на Народната банка, що се касае

до нашата девизна наличност и нашата външна търговия.

Въпросът съ ваутната проблема, г. г. народни представители, тръбва да се свърже непременно съ нашата износна търговия, съ пласмента на нашите износи артикули. Защото днес не е въпрос само да произвеждаме. Българското земледелие е вече доста много напреднало и въ областта на интензивирането на производство, и по отношение на неговата рационализация. Днес големият въпрос е да се намират пазари за нашите произведения, защото въ края на краищата само от там е притокът от чужди девизи, съ които ние можем да поддържаме и стойността на нашата национална монета.

Какво е положението на нашите пазари въ чужбина, г. г. народни представители? България постепенно-постепенно губи пазарите си въ чужбина, главно заради това, че днес всъка от европейските държави се стреми да стане самозадоволяваща се стопанска единица. Всъка една държава днес се стреми да не зависи от другите. Ние виждаме държави, като Германия, като Австрия, държави класически индустриални, да хвърлят грамадни средства за подобрене на своето земледелие. Вдигат митнически барии, за да не допуснат вноса на земеделските произведения на държавите от Източна Европа, само за да могат да поощрят и създадат свое земледелие. Тази е една от причините нашият експорт на земеделски продукти да среща все по-големо и по-големо затруднение. От друга страна, големата конкуренция, която срещат нашите земеделски произведения от държавите, които се намират по-близо до консомативните центрове, също така затруднява нашия износ. Има държави, по отношение на които нашият търговски баланс е активен; има и други, по отношение на които той е пасивен. Държавите: Англия, Германия, Гърция, Испания, Италия, Ромъния, Съединените щати, Турция, Унгария, Франция, Чехославашко и Югославия имат по отношение на нас активен търговски баланс, или нашият търговски баланс по отношение на тях е пасивен — пасивен е съкжгло 1 милиард за 9-ти месеца от миналата година. Данните, които имам, сж за от 1 януарий до октомври. Тия изброени държави сж внесли през тѣзи 9 месеца стоки у нас за 2 милиарда 257 милиона лева, а ние сме изнесли въ сжщитѣ тѣзи държави стоки за 1.255.346.000 л., или от тия държави ние сме внесли стоки въ повече за 1 милиард лева, отколкото сме изнесли въ тях. Следователно, ние сме изнесли валута въ размѣръ на 1 милиард лева, за да покриемъ разликата между вноса и износа ни съ тия държави. От друга страна, има държави, по отношение на които ние имаме активен търговски баланс. Това сж държавите: Австрия, Белгия, Полша и отчасти Холандия. Въ тия държави ние сме изнесли през 9-ти месеци на миналата година стоки за 1 милиард 241 милиона лева съкжгло, а сме внесли стоки за 548 милиона лева, или съкжгло имаме един активъ от около 700 милиона лева.

Г. г. народни представители! Грижа на българското правителство тръбва да бѣде да не влошимъ отношенията си съ ония държави, по отношение на които имаме активен търговски баланс. Защото тия държави, които по отношение на нас имат пасивен търговски баланс, ако не днес, ако не утре, други ден ще ни изнадават съ известни ограничения на нашия вносъ у тях, по простата причина, че всъка една от държавите се стреми съ двустранни съглашения на базата на клирингитъ и компенсациитъ да регламентира своя вносъ и износъ. Нека да не ни изнадава, ако и държави като Австрия или като Белгия, напр., утре затворятъ границитѣ си за нашите стоки. Азъ се спирамъ по-подробно върху тѣзи въпроси, защото смѣтамъ, че въпросътъ за пласмента, за износа на нашите земеделски произведения, тръбва да бѣде една от първите грижи на правителството. И въ това отношение ние тръбва да побързаемъ да сключимъ търговски договори съ всички държави — не само съ тѣзи, по отношение на които имаме пасивен търговски баланс — и да охранимъ нашите интереси, въ смисълъ да искаме или да се намали тѣхниятъ вносъ у нас, или въ замѣна на този вносъ да се увеличи нашиятъ износъ у тях. Особени грижи тръбва да положимъ по отношение на ония държави, къмъ които имаме активен търговски баланс.

Отрадно впечатление ми прави обстоятелството, че се започнаха, или предстои да започнатъ, преговори за сключване на редовен търговски договоръ между насъ и Чехославия, съ която ние се намираме въ оживени търговски връзки. Не искамъ да пропусна да отбележа, че една от държавите, къмъ която ние тръбва да отправимъ повече грижи и да уредимъ по задоволителен начинъ нашите отношения, това е Австрия. Австрия, съ нейния голѣмъ градъ Виена, е единъ голѣмъ консомативен

центъръ. Нашиятъ износъ въ Австрия е билъ въ 1930 г. около 900 милиона лева, а сега е значително намалѣлъ. Той може би ще намалѣе още повече, ако ние не се помѣжимъ да уредимъ нашите отношения съ австрийската република.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Въ тонажъ или въ стойностъ е намалѣлъ?

Д-ръ И. Бешковъ (з): Въ стойностъ. Безспорно, тонажътъ има значение, г. министъръ-председателю, и Вие сте прави като ми правите тази бележка, защото тръбва да се държи смѣтка и за тонажа. Но азъ имамъ данни, които говорятъ, че и въ тонажъ нашиятъ износъ въ Австрия е значително намалѣлъ, и азъ ще Ви ги кажа ей сега.

С. Петковъ (нац. л): Тонажътъ нѣма значение, има значение стойността.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Въ 1930 г. сме внесли въ Австрия 640 хиляди квинтала зърнени храни, а въ 1931 г. само 442 хиляди квинтала. Стойноститѣ нѣматъ значение въ случая. Нашиятъ вносъ на яйца също е намалѣлъ. Намалѣлъ е и нашиятъ вносъ на тютюни въ Австрия. Имаме увеличение на тонажа, но не и на стойността, само по отношение на грозде и овощия. Така че и по отношение на тонажа, нашиятъ износъ въ австрийската държава намалява. Той ще намалѣе още повече, защото, както казахъ, ние имаме активен търговски баланс по отношение на Австрия и може би австрийцитѣ не ще закъснятъ да поискатъ, когато ние внасяме стоки у тях, да имъ позволимъ и тѣ да внасятъ въ равностойностъ тѣхни индустриални произведения у насъ.

Г. г. народни представители! Всички тѣзи грижи, които тръбва да бѣдатъ носени отъ правителството, безспорно, сж отъ значение, за да имаме единъ уравновесенъ и здравъ държавенъ бюджетъ. Нашиятъ държавенъ бюджетъ, г. г. народни представители, не тръбва да бѣде издръжанъ съ средствата и източниците, които миналитѣ режими имаше. Г. Пиронковъ не даде рецептата за оздравяването на държавните финанси. Нѣщо повече — той не се посвѣни да каже, че заемитѣ, които тѣ сж сключили, били много добри. Каточели той искаше да каже, че утре, ако тѣ поематъ властта, ще тръгнатъ пакъ по сѣщия пътъ, защото е хубаво да се сключватъ заеми, защото е хубаво да влизатъ въ страната девизи съ милиарди и да можешъ безрасждно и лекомислено да ги пратосвашъ! Ние нѣма да препорѣчаме тая рецепта. И въ това отношение правителството на Народния блокъ е на правъ пътъ, когато вмѣсто заеми и разхищения, препорѣчва съкращения и икономии въ държавния бюджетъ. Друга рецепта ние не можемъ да препорѣчаме. По отношение на съкращенията ние сме направили нѣщо. Съ 300—320 милиона лева настоящиятъ бюджетъ е намаленъ спрямо бюджета отъ миналата година. Той можеше да се намали повече.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Намалението не е само 320 милиона лева. Въ разходите по Дирекцията на държавните дългове ние предвиждаме и 150 милиона лева за пенсиритѣ, които миналата година бѣха предвидени въ свръхсметния кредитъ. Тѣй че общо намалението е 450 милиона лева.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Благодаря за бележката, г. министъръ-председателю. Значи, ние имаме едно намаление отъ 450 милиона лева.

И. Велчевъ (з): И 65-ти милиона лева отъ закриване на окръжнитѣ съвети.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. министъръ-председателю! Часътъ е 8.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ние имаме решение на Народното събрание отъ снощи и затова нѣма какво сега да решаваме отново. Ще работимъ до 12 часа.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): По този въпросъ искамъ думата.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Имате думата, г. Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Ако правителството бѣше взело грижата да разпаде на народното представителство всичките бюджети, можеше да ни държи до 12 часа и ще работимъ съ полза.

Министър-председател Н. Мушанов: Това е адвокатски отвод!

Н. Пждарев (д. сг. Ц): Но когато не можаха и днес да ни се раздадат бюджетите, тази прибрзаност нѣма да бѣде полезна за работата. Азъ бѣхъ длъженъ да кажа това.

Председателстващъ Н. Шопов: Които приематъ предложението на г. министър-председателя да бѣде продължено заседанието до 12 часа, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство. Събранието приема.
Продължете, г. Бешковъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Та, казвамъ, по пътя на съкращенията е направена една решителна крачка напредъ. Азъ се надѣвамъ, че презъ време на бюджетното упражненіе, както г. министърътъ на финансите, така и останалитъ министри ще реализиратъ сѣщо така известни икономии; така че въ края на бюджетното упражненіе ние ще имаме още по-голѣми съкращения.

На нашата страна трѣбва да се даде единъ бюджетъ реаленъ, единъ действителенъ бюджетъ, който да съдържа два елемента. Първиятъ елементъ трѣбва да бѣде: да отговаря на платежната способност на нашата нация. Днешниятъ бюджетъ въ това отношение не е напълно задоволителенъ и има още нѣщо да се желае. По-нататъкъ държавниятъ бюджетъ и въобще всѣка една бюджетна политика трѣбва да има едно изходно начало: да възврне непосрѣдствено на производителнитъ слоеве, на производителнитъ маси колкото е възможно повече отъ онова, което се получава за тѣхнитъ произведения. Въ това отношение сѣщо така има нѣщо да се желае.

Не бива да си правимъ илюзии, г. г. народни представители, че този бюджетъ ще приключи действително безъ дефинити или съ измѣнѣния. Той може да приключи съ известни дефицитъ. Важно е желанието, усилието да го сведемъ до ония размѣри, които сѣ поносими за нашето народно стопанство.

Ако ние съ разумъ, съ тактъ работимъ за възстановяване на нашето народно стопанство; ако ние презъ течение на годината прокараме всички онѣзи стопански мѣрприятия, за които бѣше дума преди малко; ако ние възврнемъ на нашия народъ вѣрата въ неговото бъдеще и на нашитъ производителни слоеве надеждата, че могатъ да свържатъ двата края — ние щимаме реаленъ бюджетъ, ние ще имаме заздравиени държавни финанси, ние ще имаме благоденствие. Ако ние не се поддадемъ на вѣдницата на всевъзможни провокатори отъ лѣво и отъ дѣсно, които ни чертаятъ другъ държавенъ строй, които искатъ друга държавна система, които отричатъ Парламента, които отричатъ партии, които отричатъ политически организации, ако трѣгнемъ по пътя на диктатурата, ние не ще имаме онова спокойствие, което е необходимо, за да заздравимъ нашето народно и нашето държавно стопанство. Въ днешно време, когато въ много държави се правятъ експерименти; когато въ една Съветска Русия се стремятъ да убиятъ вѣрата на индивида въ Бога и искатъ да го превърнатъ въ автоматъ, само за да могатъ да го подчинятъ на реализацията на единъ планъ не, на единъ чудовищенъ експериментъ; когато въ други държави виждаме, да се заражда духътъ на единъ бруталенъ прусизъмъ; когато виждаме да се събярятъ паметници на поети и на философи и да се горятъ литературни произведения на писатели и мислители, когато цѣлото човѣчество живѣе подъ знака на една страшна морална разруха, на едно морално падение; когато живѣемъ единъ страшенъ стопански катаклизъмъ — за мѣничка, слаба и бедна България нищо по-ценно нѣма отъ това да се освободимъ отъ страстите, да се освободимъ отъ тѣсногрудното партизанство и, загрижени за утрешния день, съ обединени усилия да подкрепимъ всички добри начинания на правителството за спасението на нашата държава и на нашия народъ. (Продължителни ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ)

Председателстващъ Н. Шопов: Има думата народниятъ представителъ-г. Деню Тотевъ.

Обаждаатъ се: Нѣма го.

Председателстващъ Н. Шопов: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Христо Мутафовъ.

Обаждаатъ се: Нѣма го.

Председателстващъ Н. Шопов: Има думата народниятъ представителъ г. Владимиръ Молдовъ.

Обаждаатъ се: Нѣма го.

Председателстващъ Н. Шопов: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Йотовъ.

Обаждаатъ се: Нѣма го.

Председателстващъ Н. Шопов: Има думата народниятъ представителъ г. Цвѣтанъ Стоянчевъ.

Ц. Стоянчевъ (з): Азъ ще говоря следъ другитъ. Сега говори г. Бешковъ. Не е удобно да говоримъ отъ една и сѣща група двама единъ следъ другъ.

Председателстващъ Н. Шопов: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Георги Димитровъ.

Обаждаатъ се: Нѣма го.

Председателстващъ Н. Шопов: Има думата народниятъ представителъ г. Стефанъ Петковъ.

Обаждаатъ се: Нѣма го.

Председателстващъ Н. Шопов: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Даскаловъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Представенъ ни е бюджетътъ на държавата за 1933/1934 г., по който трѣбва да се изкажемъ. И както е било обичай досега, така и сега; а вѣроятно и по-нататъкъ, следъ изложението, което г. министърътъ на финансите направи, дебатитъ по бюджета ще се въртятъ по много линии, за да се направи една критика, която често пѣти излиза не толкова отъ съображения да се даде рецепта за изходъ отъ положението, да се намѣри начинъ да се свържатъ двата края на бюджета, сир. на държавнитъ финанси, колкото да се изкажатъ възгледи, които при общитъ дебати по бюджета даватъ общата картина на положението на страната.

Оня день се повдигна тукъ въпросъ, че въ Франция генерални дебати по бюджета не ставали. Днесъ, който е ималъ случай да прочете вестницитъ, които пристигнаха отъ Франция, ще е прочелъ, че въ Сената тамъ тъкмо сега се развиватъ генералнитъ дебати по бюджета, сир. разисквания, които да обематъ въ своята цѣлостъ финансовото положение на страната.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Никѣде не се прави това, което е у насъ: да се разисква преди да се раздадатъ бюджетитъ на народнитъ представители.

Министър-председател Н. Мушанов: Въ наше време само по три бюджета се раздаваха и почваха дебатитъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): И Вие тогава протестирахте, г. министър-председателю..

Министър-председател Н. Мушанов: Досега ви се раздадоха осемъ бюджета; ще ви се раздадатъ и останалитъ. Моля Ви се, какво препяствувахе на г. Пиронкова, като нѣмаше всички бюджети нарѣка, да говори цѣли два часа? Тази вечеръ ще ви раздадемъ още 4 бюджета.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Азъ бихъ желалъ да подчертая тъкмо тая бележка — че не бива да се търси подъ вола теле; че когато е представенъ законопроектътъ за бюджета на държавата, не трѣбва да се държи толкова на нѣкои отдѣлни бюджети, защото при генерални дебати не става въпросъ за отдѣлнитъ бюджети, но за общата политика на кабинета, на правителството и всѣки единъ отъ ораторитъ може да излѣзе да каже онова, което мисли, или оная мисълъ, която смѣта, че другъ ораторъ е изпусналъ да каже. Нима мислите вие, че е много правилно това: оня, който излѣзе да говори при генералнитъ дебати по бюджета, да започне отъ Адамъ и Ева, да започне отъ римско време, за да свърши съ финансовия министъръ г. Стефанъ Стефановъ?! Азъ съмъ на мнение, че е по-добре въ този случай да изоставимъ специалнитъ разисквания по отдѣлнитъ бюджети и когато дойдемъ да разглеждаме тѣхъ, тогава всѣки единъ да се спре на онова, което представлява като интересъ специалниятъ бюджетъ, а сега, при общитъ дебати по бюджета, да се изкажатъ онѣзи мисли, които могатъ да чертаятъ една обща, една голѣма политика за нашитъ финанси.

Г. г. народни представители! Азъ, който съмъ ималъ случай да чета и да слушамъ разискванията по много бюджети въ краткия нашъ политически животъ, мога за представения ни бюджетъ за 1933/1934 г. само да констатирамъ едно много важно обстоятелство — че има едно намаление, съществено и реално, на държавния бюджетъ. Това, което се отбелязва въ експозето на г. финансовия министъръ и което се вижда отъ цифритъ въ бюджета като резултатъ — една икономия отъ 500 милиона лева — то е, г. г. народни представители, едно усилие, което не може да остане пренебрегнато. Азъ си спомнямъ, че въ 1929 г. — ако се не лъжа — финансовият министъръ на Сговора г. Молловъ, когато бюджетътъ разполагаше, както чухте тукъ, съ твърде голъми срѣдства, които днесъ не съществуватъ, изчерпани сж, въ една речъ въ Враца заяви тържествено: ние ще рѣжемъ, каза той, съ ножицата! Съ това обещание, което направи тържествено предъ българския народъ, той искаше да каже, че вече и сговористкото правителство се е наситило на туй разхищение, на туй прахосване на държавната пара. За да каже тогава г. Молловъ като финансов министъръ, че ще рѣже съ ножицата, то значеше, че следъ онѣзи разходи и разхищения, които се правѣха съ държавнитъ пари, и сами сговориститъ виждаха вече пропастъта, къмъ която вървѣха, пропастъта, къмъ която караха държавния бюджетъ.

Всѣки знае, че една отъ главнитъ причини, за да падне Сговорътъ, се крие тъкмо въ неговата разхитителна политика, ще кажа азъ. Всѣки знае, че Сговорътъ падна, защото се огъна подъ тежестта на всичкитъ онѣи задължения, които тежеха на гръба на българския народъ, поради политиката, която Сговорътъ водѣше. И когато Сговорътъ се намѣри най-сетне въ единъ чикмакъ сокакъ, когато видѣ задрѣстени всички пътеки, презъ които можеше да се изкара държавната кола на добъръ пътъ, той разбра, че по-нататъкъ е вече мѣчно да се върви и че не може да се справи съ тежеститъ, които му налагаше управлението. И естествено е, че и падането му — азъ съмъ убеденъ въ това — бѣше желано отъ самия него, отъ самия Сговоръ; самият Сговоръ, като падна, си отдѣхна и си каза: отървахъ се отъ всички онѣзи отговорности, които отсега нататъкъ могатъ да дойдатъ, отговорности тежки, и ги прехвърлихъ върху други, върху друго управление, което пое властъта.

И наистина, г-да, спомнямъ си, че въ първитъ дни на блоковата властъ всички усилия на правителството бѣха насочени тъкмо къмъ търсене пѣтица, за да се извади държавната финансова политика отъ онѣи батакъ, въ който бѣше затънала. Азъ знамъ, че и народнитъ представители отъ блока, всичкитъ онѣзи г-да, които влѣзоха въ Народното събрание като пратеници на народа въ онова време, въ знакъ на страшенъ протестъ срещу едно разсипническо управление, всѣки пътъ бѣха овладани отъ тая мисль, смущаваше ги винаги този въпросъ: какво ще направимъ ние за да можемъ да излѣземъ предъ този народъ съ по-чисто лице, съ по-свѣтла съвѣсть и повече успокоение за онова, което сме обещали да дадемъ на тоя народъ?

Ние сме свидетели на усилията, които отъ две години се правятъ отъ правителството въ тая посока. Лично азъ съмъ се питалъ: какво може да даде правителството на тоя народъ, на който обещавахе, на тоя народъ, който много очакваше отъ новата властъ?

Азъ съмъ единъ отъ онѣзи, които не сж твърде възхитени отъ това, което дадохме. Азъ виждамъ, че онова, което се казва акция на правителството, онова, което се казва действия на правителството, не е тъкмо въ онѣи размѣри, въ които би трѣбвало да бѣде и което трѣбваше навреме да се направи. И ако намирамъ една грѣшка на нашето управление, тя е тази, че твърде много се маемъ, че твърде много разсѣждаваме и твърде много се питаме какво да правимъ, а по-малко време имаме да извършимъ онова, което е длъжно едно правителство да извърши.

Когато Рузвелтъ стана председател на Североамериканската република и влѣзе въ Бѣлия домъ, 6 дена му стигнаха, за да даде всички онѣзи разпоредби и законоположения, които успокоиха напълно народа въ Съединитъ щати, които му дадоха да разбере, че колкото и да не може да се говори въ днешното време за чудеса, както нѣкои казватъ, все пакъ може да се създаде нѣщо за успокоение на общественото мнение въ Америка — тъй като всичко онова, което той направи като разпоредби и като законоположения чрезъ Конгреса, внесе действително едно успокоение.

Ако нѣмаше тази бавностъ у насъ, ако това, което покъсно направихме, бѣхме го направили по-навреме, ние щѣхме да отговоримъ на една друга, психологическа — да я нарека — нужда. Ако бѣхме направили навреме онова, което трѣбваше да се направи, ние щѣхме да повлияемъ повече върху психозата на тоя народъ и щѣхме да имаме една по-сполучлива политика, отколкото, когато се бавимъ.

Преди две недѣли ние приехме закона, съ който се закриха постояннитъ комисии. Ако, вмѣсто да чакаме една година и половина, за да изпълнимъ обещанието, което дадохме, че ще направимъ тая реформа — която мислѣхме, че ще бѣде полезна — бѣхме я направили навреме, още въ първитъ дни или въ първитъ месеци отъ идването на властъ на блока, мислите ли, че ефектътъ отъ тая реформа щѣше да бѣде същиятъ, какъвто е сега? Когато се гласуваше тукъ на трето четене законътъ за закриването на окръжнитъ съвети, даже у народното представителство вече нѣмаше ентусиазъмъ, а имаше нетърпение по-скоро да се свърши съ тоя законъ, защото като-че-ли този въпросъ бѣше вече достатъчно натежалъ, достатъчно вода бѣше изтекла и всѣки смѣташе, че е твърде късно това, което става. Следователно, ефектътъ, който се произведе, не бѣше такъвъ, какъвто можеше да бѣде навремето.

Азъ съмъ отъ онѣзи, които отдаватъ на правителствата повече похвала, когато сж правителства на акцията, на действието, когато по-твърдо стѣпватъ на мѣстото си, на стѣпката си, отколкото когато сж само правителства на разсѣждения и на отлагания.

Ако, прочее, днешниятъ бюджетъ, казвамъ азъ, е единъ отъ тѣзи бюджети, съ които можемъ да кажемъ, че сме изпълнили една отъ мисиитъ, които поехме предъ българския народъ, ако ние можемъ да смѣтаме за изпълнена една наша задача чрезъ тоя бюджетъ, който правителството предлага на Народното събрание и който бюджетъ народното представителство ще гласува съ удоволствие, естествено е, че трѣбва да дадемъ право на онѣзи, които ценятъ усилията на правителството да направи намаленията, които сж потребни и за които не малко трудъ е трѣбвало да се употреби.

Г. г. народни представители! Азъ ще се спра на единъ въпросъ, който смѣтамъ, че е отъ много голъма важностъ и трѣбва да бѣде повдигнатъ предъ правителството при общитъ дебати по бюджета. Може би ще говоря по-конкретно по нѣкои отдѣлни бюджети, по които мисля, че трѣбва да си кажа думата, при второто нѣмъ четене. Тукъ, обаче, ще повдигна единъ въпросъ, който смѣтамъ, че е отъ твърде голъма важностъ за политическия ни животъ, за държавното ни управление и за всичко онуй, което се казва държавна машина. Думата ми е за чиновническия въпросъ.

Ако погледнете бюджета, ще видите, че около 3 милиарда лева кръгло, ако не и повече, се предвиждатъ за чиновнически заплати. Ако бюджета го смѣтнемъ 5 и половина милиарда лева, значи, една голъма, колосална сума отъ него отива за чиновничеството, а една по-малка сума остава за онѣзи нужди на държавата, съ които тя има да се справя — за издигане на стопанство, за земледѣлие, за училища и за всички онѣзи области отъ стопанския животъ, които държавата трѣбва да подпомага. Ако една такава голъма сума е предвидена въ бюджета за чиновничитъ, то значи, че чиновничеството въ сжщностъ е едно отъ онѣзи 4 колелета, върху които се вози държавната машина.

Безъ съмнение, когато се повдига тоя въпросъ въ нашия Парламентъ, чужденецътъ би се зачудилъ, ако чуе, че отдаваме такава едно голъмо значение на него. Нито въ Франция сега, когато Сенатътъ разглежда бюджета, нито въ Англия, гдето бюджетътъ мина, нито въ други парламенти ораторитъ по бюджета се спиратъ да говорятъ върху чиновническия въпросъ. То е затуй, защото тамъ чиновнически въпросъ не съществува, защото тамъ партийниятъ и политическиятъ животъ стои на по-други начала, държавната машина си върви въ своя пътъ и нито има мѣсто за онуй партизанство съ чиновничеството, което се прави у насъ, нито партиятъ иматъ онѣи съставъ, какъвто иматъ у насъ.

Моето мнение е, че чиновническиятъ въпросъ е една отъ голѣмитъ язви на партийния и политическия ни животъ и следователно, когато говоримъ за изцѣрването на злини въ държавния ни животъ, трѣбва да обрнемъ погледитъ си върху тая злина, за да намѣримъ подходящото дървено масло, съ което да я смекчимъ дотогава, докогато ще имаме време да я изрѣжемъ изцѣло. Чиновни-

ческият въпрос, според мене, трябва да се реши по начин, който да направи да се тика и да върви държавната машина от онзи сили, които са нейният естествен мотор, а не от онзи, които идат да пълнят мѣстата на държавното управление от чисто партизански съображения — някои от тях без всякаква компетентност, други поради непотизъм, трети поради съображения съвършено чужди на службата.

Една от язвиги на нашия партиен живот е именно онази мафия, която във всяка партия чака да дойде партията й на власт, за да бъде облагодетелствувана, да се настанят на държавно мѣсто, като изгони всичко друго, което е било преди нея, и да може, благодарение на облагоити, които има на държавната трапеза, да яде хлѣб, който е твърде голѣм за устата на тези дребни и малки хора. Аз съм голѣмият противник на съществуването на партии, които да задоволяват само апетити на партизани. И ако вие чувате от различни мѣста да се повдига въпросъ против партиите, да се говори против парламентаризма, да се издига гласъ против демокрацията, то е затуй, защото между другото се взема поводъ от тази слабост на нашите партии и ни се казва: „Вижте се на какво приличате вие, които претендирате да водите или да представлявате народа!“

Министър-председател Н. Мушановъ: То е, за да дойдатъ тѣ на власт, за да си създадатъ партия чрезъ чиновниците, които ще настаняватъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Безъ съмнение, тяхната скрита мисль е тази; но онова, което тѣ могатъ да лускатъ като фишекъ предъ българския народъ и общественото мнение, е тази слабост на партиите — че съставятъ имъ е повече службогонски.

А. Циганчевъ (з): Българският народъ, като ги погледне, ще разбере, че тѣ ще образуватъ едно истинско чиновническо, въ пълния смисъл на думата, правителство.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Ако правителството се заеме да разреши този въпросъ — който е твърде труденъ, но за разрешението на който, както съмъ казвалъ другъ пътъ сега има по-благоприятни обстоятелства, тъй като сме четири партии въ управлението, а има и други въ опозиция, които също желаятъ разрешението му, следователно, по-лесно би могло да се постигне споразумение между партиите за единъ законъ, който да стабилизира нашето чиновничество — тогава, естествено, не ще имаме държавни служители, които ще иматъ предъ видъ само своето временно стоеие на служба и не ще се стараятъ да вършатъ грижливо своята работа, безъ способността, които са потрѣбни, но ще имаме чиновничество, което ще изпълнява добросъвестно своята длъжностъ и ще допринесе твърде много за правилния вървѣжъ на държавната машина.

Азъ предполагамъ, че ще говоря въ понеделникъ и затова не си взехъ нѣкои данни, които имахъ по тоя въпросъ; но мога да ви кажа, че отъ една анкета, която помолихъ да ми се направи въ Финансовия инспекторатъ при Министерството на финансите, зная, че въ сговористко време, презъ 7—8-годишното управление на Сговора, около 200 милиона лева държавни пари са злоупотрѣбени отъ чиновници, че има съставени актове на чиновници, които са се занимавали съ парични работи, за около 200 милиона лева. Това е една колосална сума. Това показва единъ упадѣкъ на всякакъвъ човѣшки и граждански моралъ и че, ако това е тъй, то се дължи между другото — а най-главно, ще река азъ — на она развратъ, който ние създаваме въ държавната машина, като търсимъ да настаняваме на държавна служба чиновници само по партийни съображения.

Министъръ С. Стефановъ: Само гръцко-българската комисия коства 215 милиона лева. Азъ не желаехъ да изнасямъ такива факти. Кажете го вие!

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Гръцко-българската комисия, казва г. министърътъ,...

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): (Казва нѣщо)

Министъръ С. Стефановъ: Като единъ скроменъ примѣръ, г. Пждаревъ, казвамъ това; като единъ малък примѣръ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Трѣбва да са били много ценни служители.

А. Циганчевъ (з): Въ ония боллушки времена, г. министре!

Министъръ С. Стефановъ: Азъ заявихъ, че се отказвамъ да правя история на миналото.

Нѣкой отъ земледѣлците: Много са Ви злоупоставили, г. Пждаревъ, като са Ви оставили самичкъ да защитавате Сговора.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Азъ не се нагърбвамъ съ това и не ми е това задачата.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Напротивъ, ние бихме желали тая история на миналото да бъде установена въ пълна цѣлостъ, защото тя ще послужи за урокъ на насъ и ще потикне самото правителство може би да разчисти тоя оборъ, който се казва държавна машина, държавна талига, съ всичките чиновници и служачи въ него, които по тоя начинъ внасятъ една голѣма поквареностъ въ нравитѣ — покровителствувани, разбира се, отъ единъ режимъ, който също тъй е вземалъ участие въ покварата — и да вземе всичките онзи мѣрки, които са потрѣбни, за да излѣземъ отъ туй положение.

Когато говоримъ за бюджета, когато имаме предъ видъ, че 3 милиарда отъ него отиватъ само за чиновнически заплати, азъ мисля, че всеки ще трѣбва да се замисли надъ този въпросъ. Ако тия 3 милиарда лева отиватъ, за да имаме единъ кадъръ отъ чиновничеството предани на службата си, както е навсѣкжде другаде, осигурени съ положението си, освенъ въ случаи, когато ще направятъ злоупотреби, или са престарѣли, или не са въ състояние по-нататкъ да работятъ; ако имаме на държавните служби хора, които съвѣстно и честно ще работятъ, ние по тоя начинъ ще спестимъ и на всѣко ново правителство труда, когато дойде, да се занимава цѣла година съ назначения и уволнения, и на всѣки единъ отъ депутатитѣ — да ходимъ при министри, да ги молимъ за назначение на тогава и оногава. Следователно, ще имаме повече време и възможностъ за творческа работа отъ една страна, и, отъ друга страна пъкъ, ще пречистимъ тия авгиеви обори, които са непоносими. Ако въ 8 години чиновничеството на Сговора е злоупотрѣбило около 200 милиона лева пари, тези пари са взети отъ държавната хазна, тези пари са откраднати отъ данѣкоплатеца; тѣ са пари, които щѣха да влѣзатъ въ приходъ на бюджета. И ако липсватъ отъ тамъ, това е като урокъ за една власт, която е деморализирала своето чиновничество, или е търпѣла едно деморализирано чиновничество, и то е указателъ, че е една твърде належаща задача на новото правителство да разреши и тоя въпросъ.

Като изтъквамъ туй нѣщо за нашето чиновничество по поводъ разискванията, които правимъ по бюджета, моята целъ е да обърна вниманието на правителството да се замисли сериозно за стабилизирането на нашето чиновничество. То има време да мисли за това и да намѣри мѣрките, които да приложи, за да създаде въ България едно чиновничество, което, като знае, че служи на този народъ, като е осигурено за положението си, нѣма да прибѣгва до злоупотрѣбления, до кражби, нѣма да се корумпира — чрезъ което се хвърля сѣнка върху режима и върху самото парламентарно и конституционно управление. Иначе, ако вървимъ все въ тоя пътъ, ние, вмѣсто напредъ, ще отиваме все назадъ, и когато тукъ отъ трибуна или на публични събрания въ речъ партийните водачи, нашите общественици и държавници ще апелиратъ къмъ тоя народъ за подкрепа, и азъ ще смѣтамъ, че тѣ искатъ тая подкрепа, не за партията си, не за ония идеи и знамена, които развиватъ предъ този народъ, но само за да могатъ да задоволятъ апетититѣ на хора, които, като не могатъ да изкарватъ прехраната си по другъ начинъ, търсятъ държавна трапеза, за да седнатъ да ядатъ тамъ онуй, което ние наричаме трудъ на данѣкоплатеца.

Г. г. народни представители! Всички онзи параграфи въ бюджета, които се отнасятъ до тѣ нареченитѣ надничарски кредити, са, споредъ мене, също тъй излишни. Надничарството изникна отъ десетина години насамъ и отъ година на година се увеличава. Надничарството е една друга, още по-лоша, още по-опасна болестъ; азъ ще го нарека чума на бюджета, падане и на морала на гражданството. Защото когато дойде една нова власт, всичките служби по щата въ бюджета се заематъ все пакъ отъ хора, които отговарятъ на известенъ цензъ, а всичко онуй, което тича къмъ надничарство, е по-долу отъ всякаква критика.

Вамъ ви е известно много добре, че миналият режим използваше широко кредита за надничари. Отъ държавното управление, надничарството премина и въ общинитъ. И вие ще си спомните, че когато въ Софийската община стана борба между известни крила и партии, изнесе се, че за 4—5 месеца сж били изхарчени 8 милиона лева само за надничари! Ако тѣзи 8 милиона лева, които се дадоха отъ Столичната община само за надничари, само за онѣзи, които искаха да ядатъ, да пиятъ и да живѣятъ на гърба на софийския данъкоплатецъ, на гърба на Софийската община, бѣха дадени за учебни цели, за павиране на улици, за чешми, мислите ли, че нѣмаше да принесатъ по-голъма полза, отколкото като сж се дали за охраняване по този начинъ на партизани? Мисли ли нѣкой, че въобще партията, която е повикала тѣзи партизани, за да имъ даде надничарски служби, е спечелила нѣщо? Не. Опитътъ ни е научилъ, че всѣки, който получава надници, всѣки, който получава заплата безъ да работи, на другия денъ следъ падането на партията отъ властъ бѣга отъ тая партия, за да отиде въ друга, за да наследи сжщото положение при нея и да има сжщитѣ изгоди

Отъ мнозинството: Това е право.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Ето защо, азъ се обръщамъ къмъ г. финансовия министъръ, чиито усилия да даде единъ добъръ бюджетъ...

Министъръ С. Стефановъ: Единъ възможно добъръ бюджетъ — не „добъръ“.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): ... цена твърде много, да помисли по този въпросъ.

Положението е такова, че отъ всѣкъде трѣбва да се търсятъ срѣдства. Ако днесъ нашиятъ бюджетъ е толкова малъкъ, това не е едно ценно качество за държавата, нито пъкъ за българския народъ. Не е малкиятъ бюджетъ, съ който може да се похвали единъ народъ, защото само онѣзи, които нѣматъ нищо, които сж бедни, които не сж достигнали до положението да спечелятъ нѣщо, да придобиятъ нѣщо, само тѣ могатъ да се хвалятъ съ своята сиромашия. Единъ такъвъ бюджетъ, като нашия, е доказателство само за обеднѣлостта на българския народъ. Единъ такъвъ бюджетъ, като нашия, който не може да удовлетвори и най-насъщнитѣ нужди на българскитѣ граждани, е бюджетъ, който ме кара да оплаквамъ този народъ!

Азъ знамъ, че отъ известни учреждения е искано да се прати, да се командирова единъ чиновникъ, инженеръ, на единъ конгресъ въ Германия, кждето той би могълъ да получи една наука, да научи много нѣщо, да види прогреса, който е постигнатъ тамъ въ техниката, въ науката, обаче е било отказано, защото нѣмало кредитъ. Знаемъ министерството, което е искало да се доставятъ книги по специални въпроси, тъй като никой не може частно да си ги достави, защото сж скѣпи, но Министерството на финанситѣ е отказало, поради липса на кредитъ. Всичко това е правено, за да се вършатъ тѣзи икономии, които сж необходими и които, както виждате, често пѣти не, но повечето пѣти падатъ тъкмо тамъ, кждето не трѣбва, както градътъ пада тамъ, кждето убива всичко, което е необходимо за съществуването на земледѣльца.

Ако всичко това е тъй, ние съ съжаление трѣбва да погледнемъ на нашия твърде беденъ бюджетъ. Но ако все пакъ, е потребно да се правятъ икономии, то е, защото тѣ сж необходими. Следъ войнитѣ финансиситѣ и политическитѣ мѣже на всички държави казваха на своитѣ народи: икономии, икономии, акономии. Спестовността се препорѣчваше отъ всички. Вчера четохъ въ „Le Journal“, въ „Le Matin“ и други френски вестници, че сжщиятъ вѣкъ за спестовностъ се надава и въ най-богатитѣ държави, че и тамъ държавниците се обръщатъ къмъ правителството съ този вѣкъ: спестовностъ! Ако тая спестовностъ се препорѣчва въ страни, които сж богати и все пакъ сж въ единъ батакъ, то е затуй, защото положението на цѣлия свѣтъ е ненормално, неестествено. Успѣватъ само онѣзи държави, които иматъ куража да понесатъ бедствието и онѣзи, които иматъ умъ да прокаратъ реформитѣ; само такива държави ще излѣзатъ полека-полека отъ туй критическо положение.

Понеже навсѣкъде въ свѣта, въ всички страни работитѣ не сж оправени, понеже навсѣкъде въ всички страни бедствието е общо, ние въ туй общо бедствие по-добре е да имаме богатъ духъ, защото, отъ друга страна, колкото и да е беденъ българинътъ, можемъ да имаме поне утешението, че имаме една земя, която дава всичко и която,

когато положението се подобри, полека-полека ще даде онуй, което е потребно на бюджета, на държавата и на народа.

Ние сме най-бедниятъ народъ на свѣта. Но ако човѣкъ погледне най-богатата страна, каквато е Америка, ще остане учуденъ отъ онѣва, което се срѣща тамъ. Ако въ единъ Ню-Йоркъ днесъ, споредъ свидетели, които описватъ това, се срѣща по единъ просякъ на всѣки петъ крачки — нѣщо, което не е запомнено въ тая страна — това показва, какво е бедствието тамъ, въ единъ градъ съ 6—7 милиона жители, кждето богатствата сж твърде голѣми, кждето мнозина разполагатъ съ милиарди, но кждето, както бѣше казалъ преди нѣколко дни Падаревски: „Ако ние въ Европа падаме отъ втория етажъ, тамъ въ Америка падатъ отъ сто и осмия етажъ“. Ние — България — сме въ партера и затова, когато падаме, трѣбва да имаме куража да не мислимъ, че можемъ да се убиемъ.

Министъръ С. Стефановъ: Ние падаме отъ хасѣра.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Падането отъ партера, отъ хасѣра не е толкова смъртоносно, не е толкова опасно. Туй падане, обаче, единъ денъ може да стане опасно. То може да стане опасно само тогава, когато ние не съзремъ нито нуждитѣ, които имаме да задоволяваме, нито пъкъ необходимостта отъ срѣдствата, които трѣбва да намѣримъ. Защото, г. г. народни представители, когато се започне да се говори предъ тоя народъ съ обещания, които не могатъ да се изпълнятъ, а се говорятъ само за да се демогогствува, то е вече една политика, която води къмъ опасности и която не носи нищо добро.

Откровеността, съ която направи своето изложение г. министърътъ на финанситѣ, е една откровеностъ, за която трѣбва да го похвалимъ. Изложението, което той направи, е сериозно и то навѣва тѣжни мисли за положението на страната. Никой не бѣше нарисувалъ положението така, както го направи г. министърътъ на финанситѣ. Азъ съмъ слушалъ тукъ въ миналото финансовото положение да се рисува въ отлични краски и даже наши министри отиваха въ Женева да правятъ изложение предъ финансовия комитетъ, че положението на България е добро, че ние можемъ да плащаме всички дългове, които имаме, и че въобще можемъ да плащаме.

А. Циганчевъ (з): Тѣ търсѣха заеми, затова говорѣха така.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Азъ си спомнямъ, че единъ министъръ отъ бившия кабинетъ, който отиваше въ Парижъ, когато г. Молловъ отиваше въ Женева, ми казваше: „Азъ ще се помѣча въ едно твърде кжсо време да спасявамъ онова, което мога, защото се намираме въ едно твърде критично положение. Но когато моятъ другаръ въ Женева пледира и говори за едно цвѣтущо положение на България, азъ трѣбва да убеждавамъ хората, портъроритѣ въ Парижъ, че положението ни е критическо, че положението ни е лошо“. Ето единъ режимъ, едни министри, едни държавници, които не знаеха какво правятъ и които докраха страната до това положение. Днесъ азъ съмъ радостенъ затова, че колкото и да е грозна картината, която се рисува предъ насъ, тя все пакъ отговаря на действителността и ще накара всички, които ще дойдатъ да говорятъ тукъ, отъ тая трибуна, представители на болшинството или на опозицията, да погледнатъ малко по-сериозно на въпроса и да предлагатъ мѣрки разумни, целещи действително да се помогне на държавата.

Въ това отношение азъ желая само едно: правителството да върви все напредъ и да не спира само до тукъ. Азъ съмъ убеденъ, че и безъ моята подкана правителството е въодушевлено отъ тая мисль, която изказвамъ тукъ, защото то излиза отъ нашата срѣда и носи онова, което ние носимъ въ сърдцата си и въ душитѣ си — желанието да бждемъ полезни на народа си чрезъ едно управление, което да разчисти трънитѣ, които срѣщаме на всѣка стѣпка, и да открие единъ пѣтъ за по-благоприятни изгледи въ утрешния денъ. Никой не трѣбва да се самооболцава, че положението, въ което сме днесъ, въ една или две години ще се поправи, но и никой не трѣбва да се отчайва и да смѣта, че нѣма изходъ отъ него.

Вие знаете, че се гласуваха закони, които отегчиха българския данъкоплатецъ съ такси, берии и данѣци, които много му тежатъ. Колкото и да върва г. министърътъ на финанситѣ, а заедно съ него и правителството, че тѣзи нови данѣци ще дадатъ нѣщо повече като приходъ на държавата, за да може да се запълни бюджетътъ,

азъ, сподѣляйки мнението на г. Бешковъ, смѣтамъ, че това нѣма да бѣде. Онзи, който познава положението на нашия селянинъ днесъ, на нашия гражданинъ, търговецъ и еснафъ, знае много добре, че всѣки единъ отъ тѣхъ се е прегърбилъ подъ тежестта на данъцитѣ, такситѣ и бериятѣ, които сѫ сложени върху него.

Г. г. народни представители! Обременяването на българския данъкоплатецъ съ държавни данъци, общински данъци и окръжни до вчера наистина е единъ голѣмъ въпросъ. Такситѣ, които не сѫ данъци и не сѫ предвидени въ бюджета, тежатъ извънредно много на българския данъкоплатецъ, тъй като тѣ сѫ въ голѣми размѣри. Отидете въ сѣдилищата — тамъ се взематъ такси за известни цели, които сѫщо така обременяватъ гражданина. Отидете въ общината — и тамъ се взематъ много такси. Преди да извадите каквото и да е удостоверение или да направите каквато и да е постѣпка за отчуждаване, ще ви обременятъ съ маса такси и данъци. Всичко това, което се взема отъ българския данъкоплатецъ подъ формата на такси, не е нищо друго, освенъ данъци, които се налагатъ на българския гражданинъ и които му тежатъ твърде много. Ижъчно е за онзи, който има къща въ София, да плаща своя данѣкъ; ижъчно му е още повече да плаща общинскитѣ данъци и такси, които сѫ многобройни. Той се увира и се чуди какъ да посрещне тѣзи данъци и често, въпрѣки желанието си да бѣде изправенъ, да плаща, той не може и става нередовенъ, не че не иска да плати — нѣма български гражданинъ, нѣма български данъкоплатецъ, който да не е проникнатъ отъ съзнанието, че трѣбва да плаща.

П. Попивановъ (з): Има и такива.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Въпрѣки всички агитации, които се правятъ отъ известни срѣди, голѣмата частъ отъ българския народъ е съ съзнанието, че трѣбва да плаща данъцитѣ си. Но българскиятъ данъкоплатецъ ижъчно ги плаща, не може да ги плаща, защото е твърде много обремененъ съ данъци, такси и берии. Мене ми се струва, че и въ туй отношение би трѣбвало да се има предъ видъ днешното стегнато положение въ страната, липсата на всѣкаква търговия, убиването на всѣкакъвъ животъ въ еснафа, спадането ценитѣ на всички земеделски и други произведения и не да се обременява данъкоплатецътъ све повече съ данъци, но да се види какво може да се направи поне въ нѣкои отношения, кждето е потребно, за да се облекчи той. Азъ не мога да разбера какъ се допустнаха и какъ можеха да останатъ въ България тѣзи такси, които се налагатъ било за сѣдебни сгради — наистина сега, като сѫ започнати, трѣбва да се свършатъ — било за други цели, за да бждатъ днесъ една тежестъ за българския гражданинъ. Ако се обърнете къмъ много отъ държавитѣ, даже и победени, че констатираме, че тамъ не само не се събиратъ нови такси и нови данъци, но сѫ направени нѣкои намаления въ известни данъци. Така и ние ще имаме, единъ денъ единъ цѣлтъщ и хубавъ бюджетъ. Тогава и финансовиятъ министъръ и въобще цѣлото правителство ще се зарижатъ да дадатъ на българина онова, което му е потребно. Данѣктъ нѣма да бѣде скѣпъ, нито ще бѣде тежѣкъ на никого, когато всѣки ще живѣе при едно благоденствие. Тогава, когато ще се измѣнятъ условията, азъ съмъ убеденъ, че никой нѣма да се оплаква, както и преди не се е оплаквалъ отъ данѣжни тежести. Ако сега данѣцитѣ сѫ тежки за българския данъкоплатецъ, то е затова, защото всички извори, отъ които той можеше да изкарва прехраната си и да живѣе, сѫ почти пресъхнали.

Ето защо, когато едно правителство ще отвори пазаритѣ за нашитѣ произведения въ странство чрезъ договори, които е необходимо да сключи; когато ще се потърсятъ тѣзи пазари; когато за една земя, каквато е нашата, едно правителство ще има грижата да ѝ даде иригация, да напои онѣзи полета, които сега изсъхватъ лѣтно време и често пжти стихийи унищожаватъ всичко, което човѣшката ръка е посѣла, за да израсте; когато едно правителство ще има една своя стопанска политика, насочена къмъ повдигане на земеделѣието, къмъ насърчение на еснафитѣ, къмъ създаване на повече богатства и облагодетелствуване на българския данъкоплатецъ, тогава ние ще имаме голѣмата гордостъ и голѣмата радостъ, че живѣемъ въ една страна, кждето нито данѣктъ се чувствува, че е тежѣкъ, нито всичкитѣ тежести, които държавата въ известни времена ще му налага, ще му тежатъ. Признавамъ, че тя е една задача за по-дълго време.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Даскаловъ! Когато единъ стопанинъ има една сграда, която е безъ врати и прозорци, той най-напредъ гледа да я поправи, че тогава да си направи нова къща. Ние сме именно въ

положението, че трѣбва да поправяме първо сградата, а не да правимъ нова къща.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Вие трѣбва да я поправите, за да не се срути.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Какво да правимъ, когато други сѫ я рушили, а ние трѣбва да я поправяме. Тамъ е нашето нещастие.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Вие се нагърбихте съ тази работа.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Нагърбихме се, защото, ако бѣхме я оставили, можеше да пропадне.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Изглежда, че ви сѫ слаби плещитѣ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Азъ се спирамъ на мисълта, съ която ще свърша. Пожеланията сѫ пожелания. Това, което ние искаме, азъ вървамъ, че и правителството съ още по-голѣмъ устремъ иска да го направи. Но онова, което е действително, то е, което трѣбва да гледаме и което трѣбва да ни ръководи въ нашия прегледъ и въ нашата преценка на правителствената дейностъ. Не заради това, че излизамъ отъ една срѣда, която поддържа правителството, но азъ винаги повече съмъ се стремѣлъ да намѣря въ едно правителство, което поддържамъ или не поддържамъ, онова, което струва да се похвали, отколкото онова, което струва да се кори. Азъ зная, че е много лесно да се критикува и че всички противници на днешното управление, които ще дойдатъ отъ тукъ (Сочи трибуната) да го критикуватъ, ще намѣрятъ данни и съображения да упражнятъ една критика, която може да блесне отгоре като единъ, както казахъ и по-напредъ, фейерверкъ, но тази критика скоро ще падне и ще се види отведнѣжъ, че цѣлата е била сажди. Силата на днешното правителство е тамъ, че то, като завари едно управление, или по-добре, като свали едно управление, което заткна страната въ пропастъ и въ финансовъ батакъ...

А. Пиронковъ (д. сг.): Ха! Можете ли да кажете, какъвъ е финансовиятъ батакъ?

И. Василевъ (з): Разхищенията, г. Пиронковъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Да. Напр., онѣзи 500 милиона лева, констатирани злоупотрѣбления на ваши хора.

Министъръ С. Стефановъ: Стотици милиони лева разхода на приятелитѣ си да направятъ къщи по кооперативни строежи, отъ които никой до днесъ не е внесълъ нито единъ левъ нито за майка, нито за лихва.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): И ходятъ сега да искатъ помощъ отъ държавата!

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Защо не ги изискате?

Министъръ С. Стефановъ: И по този въпросъ ще ви внеса специаленъ законъ, за да имъ туря смѣтитѣ въ редъ. И това е единъ малѣкъ примѣръ! (Пререкания между А. Пиронковъ и М. Дилиановъ и С. Ризовъ. Глъчка)

С. Ризовъ (з): (Къмъ А. Пиронковъ) Защо ви сваляха?

А. Пиронковъ (д. сг.): Защото ги заблудихте.

М. Дилиановъ (з): Заради вашитѣ грѣхове и престѣпления — затуй ви събориха.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звѣни) Тишина, г-да.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): За да свърша мисълта си...

Министъръ С. Стефановъ: Много „бедни“ народни представители отъ тукъ (Сочи сговориститѣ) иматъ къщи по за 700—800 хиляди лева, а не сѫ внесли нищо.

А. Пиронковъ (д. сг.): И вашитѣ къщи не сѫ по-лоши.

Министъръ С. Стефановъ: Отъ държавни пари не сѫ правени, а вашитѣ сѫ отъ държавни.

А. Пиронковъ (д. сг.): А Вашитѣ отъ печалби отъ войнитѣ.

М. Дилиановъ (з): Ние ги търсимъ, а вие и не ги потърсихте.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да, тишина.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Безъ да искамъ да се връщамъ къмъ миналото да го критикувамъ, за да създавамъ инциденти въ Камарата, азъ все пакъ бѣхъ принуденъ да спомена общо тия нѣща, за да изтъкна усилията, които правителството си дава, за да може всрѣдъ този финансовъ хаосъ, въ който се намира държавата и държавната хазна, да направи всичко възможно за заздравяването на държавнитѣ финанси.

Каквото и да се говори, народътъ долу чака съ нетърпение да види дѣла. Тия дѣла, които му се даватъ, не сѣ сухи форми, не сѣ само голи обещания, не сѣ само думи. И онзи, който вниква въ тия мѣжнотии, при които се гради новото въ тази държава; онзи, който е въ състояние да отдѣли партизанското отъ държавническото; онзи който има разумъ да схване, че при разглеждането на финансовитѣ въпроси трѣбва да има единъ здравъ разумъ, едно здраво схващане по всички тия мѣроприятия, които се взематъ; онзи, най-сетне, който знае да преценива, когато му се представи единъ бюджетъ всрѣдъ най-трудни времена — тогава когато на вратата ни хлопа чуждъ финансовъ контролъ, отъ който можяхме засега поне да прескочимъ прага; тогава когато се намираме въ едно положение, което застрашава финансовата независимостъ на държавата — трѣбва все пакъ да отдаде похвала на онѣзи усилия, които сѣ направени отъ правителството, да ни представи единъ бюджетъ все пакъ въ едно добро положение. Повече отъ това не можеше да се направи. Онова, което може да се постигне, ще остане да се направи въ бъдеще. Азъ, обаче, като посочвамъ това нѣщо, имамъ дълбоката вѣра, че нѣма да останемъ на задъ.

Ето защо, като се обръщамъ къмъ правителството и специално къмъ финансовия министъръ, усилията на които много добре виждамъ и ценя, моля го въ този пътъ на съкращения, на икономии да върви все напредъ, да не спира на едно мѣсто и да не се безпокои нито отъ възраженията, които може да му направятъ нѣкои отъ неговитѣ другари, нито пъкъ отъ възражения, които могатъ да дойдатъ отъ други срѣди. Колкото повече е трѣнливъ пътятъ на днешния министъръ на финанситѣ, толкова по-силна и по-голяма ще бѣде заслугата му за оздравяването на държавнитѣ финанси. Ние сме избрали този

пътъ и вървимъ по него. Само той е, който може да ни задържи на власт и управление.

Г. г. народни представители! При разглеждането на бюджета азъ не искахъ да се изкажа по този главенъ въпросъ — за чиновничеството и за надничаритѣ. Като обръщамъ внимание на правителството още единъ пътъ върху него, азъ съмъ убеденъ, че при разрешаването на трѣнливитѣ въпроси, които сѣ твърде много и които предстоятъ на правителството отсега нататкъ да ги решава сѣ още по-голяма упоритостъ ще бждатъ преодоляни всички мѣжнотии. Така Народниятъ блокъ, който дойде съ едно народно довѣрие, тъй като масата на избирателитѣ поиска да дойде той, ще изпълни едни обещания, които даде тържествено на 21 юний и които обещания лежатъ въ неговата основа. Азъ съмъ убеденъ, че тѣ ще бждатъ и въ основата на дейтелността на правителството, което, и когато работи, и когато единъ день си отиде, ще има тази утеха — че всрѣдъ най-големитѣ мѣжнотии, при които управлява, все пакъ можа да даде на българския народъ най-възможното и най-доброто. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Дичевъ.

Обаждаатъ се: Нѣма го.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Понеже листата на ораторитѣ е изчерпана, председателството обявява дебатитѣ по законопроекта за бюджета за приключени. Ще бжде дадена думата на представителитѣ на неизказалитѣ се парламентарни групи.

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ще моля днешното заседание да се вдигне, като идущото заседание бжде утре, въ 4 часа следъ обѣдъ, съ днешния дневенъ редъ, за да може да се даде възможностъ на представителитѣ на групитѣ да се изкажатъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Които сѣ съгласни съ предложението на г. министъръ-председателя, да вдигнемъ днешното заседание, като следното заседание бжде утре съ днешния дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 21 ч. 2 м.)

Подпредседателъ: **Н. ШОПОВЪ**

Секретаръ: **ИВ. ВЕЛЧЕВЪ**

Зам.-началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. ДУКОВЪ**